

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İKİNCİ BÖLÜM

TUĞLUK / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 71757/17)

KARAR

5 § 1 maddesi • 5 § 3 maddesi • Tanınan bir siyasetçinin silahlı terör örgütü kurma veya yönetme şüphesiyle tutulmasını haklı kılan makul şüphenin bulunmaması • Tutukluluğun makul olmaması
10. madde • İfade özgürlüğü • Tutukluluğun, müdahalenin hukuka uygunluğuna etki eden hukuka aykırı mahiyeti
15. madde • Duruma uygulanabilir hiçbir istisnai tedbirin bulunmaması
18. madde (+ 5. madde) • İzin verilmeyen amaçlarla getirilen kısıtlamalar • Tutukluluğun çoğulculuğun bastırılması ve siyasi tartışma özgürlüğünün sınırlandırılması gizli amacını taşıması

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

14 Ekim 2025

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Tuğluk / Türkiye davasında,

Başkan,

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler,

Saadet Yüksel,

Jovan Ilievski,

Oddný Mjöll Arnardóttir,

Gediminas Sagatys,

Stéphane Pisani,

Juha Lavapuro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Dorothee von Arnim’in katılımıyla
Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine bir Türk vatandaşı olan Aysel
Tuğluk’un (“başvuran”) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (“AİHM” veya
“Mahkeme”), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin
Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca, 7 Eylül 2017 tarihinde
yapmış olduğu başvuruyu (no. 71757/17),

başvurunun Türk Hükümetine (“Hükümet”) bildirilmesi kararını,

ve tarafların beyanlarını dikkate alarak;

16 Eylül 2025 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakereler sonucunda,
aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, tanınan bir siyasetçi olan başvuranın Türk Ceza Kanunu’nun
(“TCK”) 341/1 maddesi kapsamında silahlı terör örgütü kurma veya yönetme
şüphesi üzerine tutuklanmasına ilişkindir.

2. Başvuran, Sözleşme’nin 5, 10, 11 ve 18. maddelerini ileri sürmüştür.

OLAYLAR VE OLGULAR

3. Başvuran 1965 doğumludur. Başvuran mevcut başvuruyu Mahkemeye sunduğu sırada Kocaeli Ceza İnfaz Kurumunda tutulmaktaydı. Başvuran, İstanbul Barosuna bağlı avukatlar B. Molu ve Ramazan Demir tarafından temsil edilmiştir.

4. Hükümet ise ilgili tarihte kendi görevlisi olan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi eski Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

5. Dava konusu olaylar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

I. BAŞVURANIN GEÇMİŞİ

6. Başvuran özellikle Kürt meselesi ve kadın haklarına ilişkin faaliyetlerde bulunmasıyla tanınan bir siyasi figürdür. 2007 ve 2011 milletvekili seçimlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisine (“Meclis” veya “TBMM”) bağımsız milletvekili olarak seçilmiştir.

7. Başvuran 2011 ve 2014 yılları arasında Demokratik Toplum Kongresi (“DTK”) eş başkanı olarak görev yapmıştır.

8. Yakalandığı ve tutuklandığı tarih itibarıyla başvuran, Kürt yanlısı bir sol parti olan Halkların Demokratik Partisinin (“HDP”) genel başkan yardımcısıydı. Başvuran ilgili tarihte milletvekili değildi.

II. BAŞVURANIN YAKALANMASI VE TUTUKLANMASI

A. Başvuranın yakalanması ve akabinde Cumhuriyet savcısı tarafından ifadesinin alınması

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı 25 Aralık 2016 tarihinde, başvuranın yasa dışı silahlı örgüt PKK/KCK’nın (Kürdistan İşçi Partisi/Kürdistan Topluluklar Birliği) faaliyetleriyle bağlantılı olduğu iddiasıyla başvuran aleyhine ceza davası açmıştır.

10. Aynı tarihte Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği, Cumhuriyet savcısının başvuranın evinde arama yapılması ve yakalanması talebini kabul etmiştir.

11. Başvuran, hakkında başlatılan soruşturma kapsamında 26 Aralık 2016 tarihinde Diyarbakır’da yakalanmış ve polis tarafından gözaltına alınmıştır.

12. İki gün sonra, 28 Aralık 2016 tarihinde başvuran Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı önüne getirilmiş olup, avukatları eşliğinde ifade vermiştir.

13. Cumhuriyet savcısı ifade alma işlemi sırasında başvurana aşağıdaki eylemlere ilişkin birtakım sorular yöneltilmiştir:

- başta Bern’de (İsviçre) düzenlenen olmak üzere PKK/KCK tarafından düzenlendiği iddia edilen çeşitli konferanslara ve gösterilere katılımı;
- özellikle N.O. adlı şahıstan aldığı bildirilen bir e-posta iletisine istinaden, örgüt yöneticilerinin talimatlarına uygun olarak gerçekleştirdiği iddia edilen eylemleri;
- Cumhuriyet savcısına göre PKK/KCK ile aynı doğrultuda faaliyet gösteren DTK’ya yönetici olarak dâhiliyeti; ve
- geçmişte yaptığı konuşmalar.

14. Başvuran Cumhuriyet savcısının sorularına cevaben ilk olarak, Bern’e daha önce hiç gitmediğini belirterek, Bern’de konferansa katıldığını reddetmiştir. Fakat başvuran eski bir Demokratik Toplum Partisi (“DTP”) üyesi olan N.O. tarafından gönderildiği iddia edilen e-postayı aldığını kabul etmiştir. İletinin içeriğiyle herhangi bir bağlantısı olmadığını ve iletiye yanıt vermediğini belirtmiştir. Daha sonrasında, e-posta adresi ele geçirildikten sonra, söz konusu e-postanın kendi e-posta adresinden gönderildiğini öğrenmiştir. DTK’daki rolüne ilişkin olarak, 2011 ila 2014 yıllarında DTK eş bakanı olarak görev yaptığını kabul etmiş, fakat DTK ve PKK/KCK arasında herhangi bir bağlantı olduğunu kabul etmemiştir. DTK’nın toplumsal sorunlara demokratik çözümler bulmayı hedefleyen sivil bir kuruluş olduğunu ileri sürmüştür. Katıldığı gösterilerin barışçıl olduğunu ve

gösteriler sırasında herhangi bir yasa dışı faaliyet gerçekleştirilmediğini vurgulamıştır.

15. Konuşmaları ve açıklamalarına ilişkin olarak, bazıları sert eleştiri olarak değerlendirilebilecek olsa da söz konusu konuşma ve açıklamaların ifade özgürlüğü hakkı kapsamına girdiğini iddia etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, dava dosyasında başvuranın spesifik olarak hangi ifadeler hakkında açıklamada bulunması istendiğine işaret eden herhangi bir bilgi bulunmadığını kaydetmektedir.

B. Başvuranın tutuklanması talebi

16. İfade alma işleminin ardından, Cumhuriyet savcısı Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak, başvuran hakkında TCK'nın 314/1 maddesi uyarınca ceza gerektiren bir suç olan silahlı terör örgütü kurma veya yönetme şüphesiyle tutuklama kararı vermesini talep etmiştir.

17. Cumhuriyet savcısı tutuklama talep yazısında öncelikle DTK'ya ilişkin görüş ve değerlendirmelerini dile getirmiştir. Cumhuriyet savcısı DTK'nın PKK'nın kurucu liderinin talimatıyla kurulduğunu ve yasa dışı silahlı örgütün sözde kurucu meclisi olarak faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Cumhuriyet savcısı DTK'nın "demokratik özerklik" stratejisini gerçekleştirmeyi hedeflediğini ve Kürt ulusal birliğini sağlamak amacıyla PKK/KCK ile bağlantılı olarak faaliyetler yürüttüğünü iddia ederek, DTK'yı sözde Kürdistan'ın çatı yapılanması olarak tanımlamıştır. Ardından Cumhuriyet savcısı başvuranın DTK bünyesindeki faaliyetlerine atıfta bulunmuştur. Bu bağlamda, başvuranın 2011 ila 2014 yıllarında DTK'ya aktif katılım sağladığı, DTK'nın eş başkanlığını yürüttüğü, DTK adına toplantılara katıldığı ve hem bu toplantılarda hem de çeşitli basın açıklamalarında örgütü temsil ettiği iddia edilmiştir.

18. Aşağıdaki olgular, başvuranın silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunu işlediği iddiasına dayanak alınmıştır:

- Başvuranın Bern’de İsviçre Parlamentosunda 23 Şubat 2013 tarihinde düzenlenen “Bağımsız Devletlerin Kürt Meselesinin Çözümündeki Rolü” başlıklı bir konferansa katıldığı iddia edilmiştir. Konferansa akademisyenler, siyasetçiler, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, hakkında kırmızı bülten çıkarıldığı bildirilen Z.A. dâhil olmak üzere yazarlar ve gazetecilerin yanı sıra PKK/KCK ile bağlantılı oldukları iddia edilen diğer şahısların katılım sağladıkları bildirilmiştir.

- Başvuranın yasa dışı silahlı örgütün üst düzey mensuplarıyla irtibat kurduğu ve bu irtibatın PKK/KCK sözcüsü olduğu iddia edilen N.O. tarafından sağlandığı iddia edilmiştir. Bu bağlamda başvurana talimatların, N.O. tarafından gönderildiği bildirilen “Sözcülük Genelgesi” başlıklı bir ileti dâhil olmak üzere e-posta yoluyla aktarıldığı ileri sürülmüştür.

- Ayrıca N.O.’dan alındığı iddia edilen talimatlara uygun olarak hareket eden başvuranın çeşitli toplantı ve röportajlarda yer aldığı ve DTK’nın meşrulaştırılmasına yönelik faaliyetlerde bulunduğu iddia edilmiştir. Ek olarak, başvuranın telefonuna kimliği belirlenemeyen bir şahıs tarafından 21 Ağustos 2010 tarihinde aralarında aşağıdakilerin de bulunduğu birtakım direktiflerin bulunduğu bir kısa mesaj gönderildiği iddia edilmiştir: “tüm komisyonların sorumluluğu sizde olsun, yürütmeyi dengeli seçin. DTK’ya çözümde rol biçin. Boykotta ısrar edin. Seçim barajı temel talep olmalı. Özerklik için özel komisyon kurun ve belge hazırlansın. Bina ve bütçe isteyin. Devletten randevu alın ve çözüm için iddianız olsun. Biz yaparız deyin.” Başvuranın daha sonra söz konusu direktiflere uygun olarak faaliyetler üstlendiği iddia edilmiştir;

- Bir belgeye göre, başvuranın KCK/TM (Koma Civakên Kurdistan – Kürdistan Topluluklar Birliği/Türkiye Masası) yapılanması içerisinde faal olarak tanımlanan şahıslarla toplantılar yaptığı iddia edilmiştir. Bu tür toplantılardan birinde başvurandan PKK/KCK perspektifleri doğrultusunda “öz eleştiri” yapması istendiği fakat başvuranın bunu yapmaktan imtina ettiği iddia edilmiştir. Diğer bir belgede ise başvuranın DTK yapısını eleştirdiğine

işaret edilmiş olup, bu durum başvuranın örgüte dâhiliyetinin delili olarak yorumlanmıştır.

- Başvuranın PKK/KCK güdümünde faaliyet gösterdiği söylenen bir televizyon kanalı olan ROJ TV'ye röportajlar verdiği iddia edilmiştir.

- Başvuranın, bildirildiğine göre PKK'nın talimatı üzerine 15 ve 16 Haziran 2013 tarihlerinde düzenlenen "Kuzey Kürdistan Birlik ve Çözüm Konferansında" konuşma yapmak dâhil olmak üzere örgütsel nitelikte olduğu değerlendirilen faaliyetlerde yer aldığı iddia edilmiştir.

19. Cumhuriyet savcısı başvurana atfedilen olguların, kendisinin söz konusu suçu işlediğine dair kuvvetli şüpheyi yol açtığını ve hakkında tutuklama kararı verilmesi için yasal gerekçelerin mevcut olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla Cumhuriyet savcılığı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ("CMK") 100 ve devamı maddelerine dayanarak, iddia edilen suçun mahiyeti ve ciddiyeti, mevcut delil durumu ve yasada öngörülen cezanın üst haddi dikkate alınarak başvuranın tutuklanmasına karar verilmesini talep etmiştir.

C. Başvuran hakkında verilen tutuklama kararı

20. Aynı günün, yani 28 Aralık 2016'nın ilerleyen saatlerinde başvuran avukatları eşliğinde sulh ceza hâkimi önünde hazır bulunmuş ve esasen Cumhuriyet savcısına önceden verdiği ifadeleri yinelemiştir.

21. DTK'nın akademik ve demokratik yollarla ortak meseleleri ele almak üzere toplumun farklı kitlelerini bir araya getirmeyi hedefleyen bir sivil platform olarak kurulduğu açıklamasında bulunmuştur. DTK'nın faaliyetlerinin açık, şeffaf ve yasa çerçevesinde yürütüldüğünü vurgulamıştır. DTK'nın yasa dışı silahlı örgütlerle iltisaklı olduğunu kategorik olarak reddetmiş ve bu tür iddiaların kamu makamlarınca açıkça temellendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvuran ayrıca yasa dışı silahlı örgütten talimat aldığını reddetmiştir. Şüpheli bir e-postanın varlığını kabul etmekle birlikte kendi e-posta adresinin ele geçirilmesi sonrasında bu adresten söz konusu e-

postanın gönderildiğini ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca söz konusu e-postanın N.O. tarafından kendisine gönderildiğini reddetmiş ve şayet N.O. tarafından gönderilmiş olsaydı dâhi hiç yanıtlamadığı ve rızası olmaksızın gönderilen bir üçüncü taraf iletilisinden sorumlu tutulamayacağını ileri sürmüştür. Ek olarak başvuran, kısa mesajlar aracılığıyla talimat aldığı ve örgüt tarafından yapılan çağrılar üzerine gösterilere katıldığı iddialarını reddetmiştir. Başvuran ayrıca Bern’de toplantıya katıldığını reddetmiş fakat siyasi partisinden seçilen belediye başkanlarının yakalanmalarını protesto etmeyi amaçlayan barışçıl gösterilere katıldığını kabul etmiştir.

22. Başvurana, evinde yapılan arama sırasında ele geçirilen belirli öğeler hakkında da sorular yönetildiği anlaşılmaktadır. Kürt renklerinde (sarı, kırmızı ve yeşil) bir muslin kumaşa ilişkin olarak başvuran, kumaşın mahalli bir pazardan alındığını açıklamıştır. Arama sırasında bulunan kitaplara ilişkin olarak başvuran, söz konusu kitapların kütüphanelerde halkın erişimine sunulduğunu ve bir siyasetçi olarak farklı ideolojik perspektifleri temsil eden eserleri okumasının hem gerekli hem de meşru olduğunu belirtmiştir.

23. Başvurayı ve yasal temsilcilerini dinleyen sulh ceza hâkimi, başvuranın TCK’nın 314/1 maddesinde tanımlanan silahlı terör örgütü kurma veya yönetme şüphesiyle tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısımlarından, sulh ceza hâkiminin başvuranın DTK’yla bağlantısına önemli ölçüde vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Sulh ceza hâkimi, dava dosyasında başvuranın söz konusu suçu işlediğine dair kuvvetli deliller bulunduğunu belirtilmiştir.

24. Sulh ceza hâkimi özellikle başvuranın 2011 ila 2014 yıllarında DTK’da eş başkan olarak görev yaptığının, DTK yürütme kuruluna aktif katılım sağladığının ve üst düzey yöneticilik görevlerinde bulunduğunun altını çizmiştir. Başvuran bu görevleri kabul etmekle birlikte, DTK’nın bir sivil toplum platformu olarak faaliyet gösterdiğini iddia etmiştir. Fakat sulh ceza hâkimi bu iddianın esasında iddia edilen suçun zımni kabulü anlamına geldiğine hükmetmiştir. Sulh ceza hâkimi Cumhuriyet savcısıyla aynı

şekilde, DTK'nın PKK/KCK yapılanması içerisinde yasama organı olarak faaliyet gösterdiğini de kaydetmiştir. Sulh ceza hâkimi ek olarak, DTK'nın bir yasama kurumuna benzer şekilde, genel kurul, daimi konsey, başkanlık kurulu, yönetim kurulu ve çeşitli komisyonlar gibi organları içerecek şekilde teşkilatlandırıldığını belirtmiştir. Sulh ceza hâkimi ayrıca DTK'nın (PKK lideri) Abdullah Öcalan'ın talimatı üzerine kurulduğunun iddia edildiğini belirtmiştir. Bu değerlendirme temelinde sulh ceza hâkimi, başvuranın DTK'yı sivil inisiyatif olarak tanımlamasına rağmen, mevcut delillerin esasında DTK'nın terör faaliyetlerini destekleme ve örgütün operasyonel etki alanını genişletme amacıyla kurulduğuna işaret ettiği sonucuna varmıştır.

25. Başvuranın tutukluluğunun gerekçesi olarak sulh ceza hâkimi ayrıca suçlamaların ciddiyetine, iddia edilen suçun mahiyetine, yasada öngörülen cezaların alt ve üst hadlerine ve suçun CMK'nın 100. maddesi kapsamındaki “katalog suçlar”dan oluşuna atıf yapmıştır. Sulh ceza hâkimi tutuklamanın orantılı bir tedbir olduğu ve adli kontrol gibi alternatif önleyici tedbirlerin yetersiz kalacağı sonucuna ulaşmıştır.

26. Dava dosyasındaki belgelerden, başvuranın tutuklama kararına itirazda bulunmadığı anlaşılmaktadır.

III. İDDİANAME VE SONRASINDA BAŞVURAN ALEYHİNE YÜRÜTÜLEN CEZA YARGILAMALARI

A. İddianame

27. Cumhuriyet savcısı 11 Ocak 2017 tarihinde, CMK'nın 314. maddesi kapsamında başvurunu DTK silahlı terör örgütü kurucusu veya yöneticisi olmakla itham ettiği iddianamesini sunmuştur. 117 sayfalık iddianamede DTK'nın PKK/KCK ile bağlantılı olduğu iddia edilen bir örgüt olduğu belirtilmiş ve başvuran aleyhine birtakım delillere yer verilmiştir. Cumhuriyet savcısı iddianamede ağırlıklı olarak, önceden başvuranın tutuklanmasına dayanak alınan iddia ve delilleri yinelemiştir.

28. İddianamede başvuranın DTK eş başkanı sıfatıyla katıldığı ve 12 Mayıs 2012 ila 15 Eylül 2013 tarihlerinde düzenlenen toplantılardaki (toplam 38 toplantı) konuşmalardan kesitler yer almıştır. Cumhuriyet savcısı başvuranın hangi ifadelerinin ceza gerektiren bir suç teşkil ettiğini spesifik olarak belirtmeksizin, başvuranın katıldığı tüm toplantı ve gösterileri sıralamış ve başvuranın söz konusu faaliyetlere DTK eş başkanı sıfatıyla katıldığını ve bu durumun da, kendi görüşüne göre, başvuranla DTK arasındaki bağı ortaya koyduğunu belirtmiştir. Başvuran konuşmalarında özetle “demokratik özerklik” projesini Kürt meselesinin çözümü için bir öneri olarak sunmuş ve dile getirilen bölgesel yönetim modelinin sadece Kürtlere yönelik olarak değil, Türkiye’nin tamamı için bir siyasi ve idari formül olduğunu vurgulamıştır. Başvuran ayrıca DTK’nın fikirlerinin Devlet makamlarınca dikkate alındığını kaydetmiştir. Başvuran bazı vesilelerle, gerekli olduğu takdirde protesto eylemlerinin ve sivil itaatsizlik eylemlerinin, “demokratik özerklik” projesinin uygulanması için demokratik yollar olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Başvuran DTK’nın toplantılardaki bazı ifadelerinde, hem PKK hem de Abdullah Öcalan’ın çözüm sürecine dâhil edilmesi gerektiği görüşünü dile getirmiştir.

29. Cumhuriyet savcısı başvuranın yasa dışı silahlı örgütün talimatı üzerine düzenlendiği iddia edilen çok sayıda gösteri, toplantı, basın açıklaması ve PKK üyelerinin cenaze törenlerine katıldığını kaydetmiştir. Cumhuriyet savcısı ayrıca 29 Mayıs 2011 tarihinde, PKK/KCK sözcüsü olduğu tespit edilen N.O.ya ait olduğu iddia edilen bedewi-arap@hotmail.com adresinden başvurana iki e-posta gönderildiğini belirtmiştir¹. Söz konusu e-postalar, yasa dışı silahlı örgütün talimatlarını içeren iletiler olarak yorumlanmıştır. Cumhuriyet savcısına göre, e-postalar PKK/KCK’nın, DTK heyetini yasa dışı örgütün Kuzey Irak’taki

¹ İddianame düzenlenene dek, yargı makamları sadece bir e-postaya atf yapmışlardır.

yöneticileriyle görüşmeye davet ettiği direktiflerini içermektedir. E-postaların içeriği aşağıdaki gibidir:

“[29 Mayıs 2011, saat 01:43:58] DTK heyetinin GÜNEY’e gelmesi uygun olur. Ayrıca tüm çevrelerin katıldığı heyetlerin elçiliklerini ziyaret edip dosya vermeleri de olumlu olur. Zaten Önderliğin son perspektifine baktığınızda Kürt halkı için ne kadar kritik bir sürecin yaşandığını anlamak mümkündür. Bu açıdan hem ulusal birlik duruşunu sergilemek hem de ulusal birliğin oluşumuna ilişkin çalışma yapmak ve bundan hareketle uluslar arası güçlere seslenip diplomasi yürütmek büyük önem taşıyor. Bu nedenle bu tür çalışmalar önemsenmelidir ...

[29 Mayıs 2011, saat 01:44:17] Sözcülüğün genelgesidir[:] ‘Merhaba Arkadaşlar, Ekte HAREKETİMİZ’in gönderdiği son değerlendirmeyi gönderiyoruz. Bu değerlendirme öncesinden genel durumumuz ve bazı illerde ki son durumu raporlaştırmıştık. Talimattan da anlaşılacağı gibi bazı hususlar yazdığımız rapora cevap niteliğindedir. Hem bir önceki notu hem de bu notu ÖNDERLİĞİN son görüş notlarıyla beraber ele alarak KADRO yapısını ve çalışmaları çok daha hızlı bir şekilde düzene ve sonuç alıcı tarza kavuşturmak bizler açısından olmazsa olmaz bir durumdur.DTK nın yaptığı planlama temelinde heyetler oluştu. İkişer günlük çalışmalarla planlama hayata geçecek. Eğer istenilen düzeyde geçerse önemli sonuçları olacağına inanıyoruz. Tüm gruplar katılıyor. Gidişlerindeki uğurlama gibi dönüşleri de kitlesel karşılanacaktır...”

30. Ayrıca Cumhuriyet savcısı başvuranın DTK eş başkanı sıfatıyla 23 Şubat 2013 tarihinde İsviçre Parlamentosunda, Kürt Dostluk Grubu ve Kürt İnsan Hakları Merkezi tarafından düzenlenen bir konferansa katıldığını ileri sürmüştür. Cumhuriyet savcısı ayrıca başvuranın KCK yapılanmasıyla bağlantılı şahıslarla toplantılara katıldığını ve bu toplantılarda kendisinden öz eleştiride bulunmasının talep edildiğini ileri sürmüş ve bu talebin PKK/KCK pratikleriyle uyduğu görüşünü belirtmiştir. Ayrıca, iddiaya göre başvuran, DTK’yı merkezi bir gündemi olmaması ve üyelerinin faaliyetlerinin takip edilmemesi nedeniyle eleştirdiği iddia edilmiştir. Cumhuriyet savcısı iddianamede ayrıca, N.O.nun direktiflerine uygun olarak hareket eden başvuranın, DTK çerçevesinde komisyonları denetlemek, boykotu desteklemek ve özerkliği savunmak gibi eylemlerde bulunduğunu ileri

sürmüştür. Cumhuriyet savcısı akabinde başvuranın PKK ile iltisaklı olan ve sonradan kapatılan bir kanal olan Roj TV'ye sıklıkla PKK ile ilgili meseleler hakkında röportaj verdiğini iddia etmiştir. Cumhuriyet savcısı bu deliller temelinde, başvuranın faaliyetlerinin, PKK/KCK'nın uzantısı işlevi gördüğü ileri sürülen DTK'nın kuruluşu ve yönetimindeki dâhlini ortaya koyduğunu ileri sürmüştür.

B. İddianamenin kabulü, akabinde yürütülen yargılamalar ve başvuranın mahkûmiyeti

31. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi 27 Ocak 2017 tarihinde iddianameyi kabul etmiştir.

32. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi 1 Şubat 2017 tarihinde yetkisizlik kararı vererek iddianameyi Ankara Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi aynı kararda, başvuranın tutukluluk hâlinin devamına hükmetmiştir. Tutukluluğun devamının gerekçesi olarak, başvuranın isnat edilen suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin varlığını gösteren somut delillerin olduğunu, henüz başvuranın ifadesinin alınmadığını ve henüz delillerin tamamen toplanmadığını belirtmiştir. Ayrıca başvuranın tutuklu kaldığı süre ve iddia edilen suçun CMK'nın 100. maddesinde sayılan katalog suçlardan olması hususlarında değerlendirmede bulunmuştur. Söz konusu suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst haddini dikkate alan ağır ceza mahkemesi, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı sonucuna varmıştır.

33. Davanın iletildiği Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesi de 21 Şubat 2017 tarihinde karşı yetkisizlik kararı vermiştir. Ardından dava dosyasını Yargıtaya ileterek, hangi mahkemenin davaya bakmakla yetkili olduğunu belirlemesini talep etmiştir. Ayrıca Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi kararındaki gerekçeleri yineleyerek başvuranın tutukluluk hâlinin devamına hükmetmiştir.

34. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 11 Nisan 2017 tarihinde, Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararının kaldırılmasına hükmetmiştir. Ayrıca tutuklama kararının orantılı olduğunu ve mevcut tutukluluk koşullarında herhangi bir değişiklik olmadığı gerekçesiyle başvuranın tutuksuz yargılanma talebini reddetmiştir.

35. 26 Nisan 2017 tarihinde Ankara 17. Ağır Ceza Mahkemesi (“yargılamayı yürüten mahkeme”) başvuran aleyhine sunulan iddianameyi kabul ettiği ve ilk duruşma tarihini 7 Temmuz 2017 olarak belirlediği tensip zaptını düzenlemiştir. Ağır ceza mahkemesi ayrıca, başvuranın suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin varlığını gösteren somut olguların mevcut olduğunu, iddia edilen suçun CMK’nın 100. maddesinde sayılan katalog suçlardan olduğunu, başvuranın kaçma şüphesinin bulunduğunu, mahkeme tarafından henüz sorgulanmamış olduğunu ve tutukluluk süresi itibariyle adli kontrol tedbirlerinin yargılamaların bu aşamasında yetersiz kalacağı tespitini göz önünde bulundurarak başvuranın tutukluluk hâlinin devamına hükmetmiştir. Ayrıca ağır ceza mahkemesi tutukluluk tedbirlerinin iddia edilen suçla orantılı olduğunu değerlendirmiştir.

36. Başvuran tahliye talebiyle itirazda bulunmuştur.

37. Ankara 18. Ağır Ceza Mahkemesi 12 Mayıs 2017 tarihli kararıyla, yargılamayı yürüten mahkemenin sunduğu sebepleri yineleyerek başvuranın itirazını reddetmiştir. Bu karar üzerine başvuran, hem Anayasa hem de Sözleşme’nin koruması altında olan haklarının ihlal edildiğinden şikâyet ederek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur (bk. aşağıda 48-55. paragraflar).

38. Yargılamayı yürüten mahkeme 18 Mayıs 2017 tarihinde, suç işlendiğine dair kuvvetli şüphenin varlığını gösteren somut delillerin mevcut oluşunu, ilgili suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst haddini, iddia edilen suçun CMK’nın 100. maddesinde sayılan katalog suçlardan oluşunu, başvuranın hâlihazırda tutuklu geçirdiği süreyi, başvuranın kaçma ve delilleri karartma şüphesini göz önünde bulundurarak resen başvuranın tutukluluk

hâlinin devamına hükmetmiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme ayrıca adli kontrol tedbirlerinin yargılamaların bu aşamasında yetersiz kalacağını değerlendirmiştir.

39. Ankara 18. Ağır Ceza Mahkemesi 6 Haziran 2017 tarihli kararıyla, ağırlıklı olarak yargılamayı yürüten mahkemeyeyle aynı sebeplere atıf yaparak başvuranın tutukluluk hâlinin devamına itirazını reddetmiştir.

40. Yargılamayı yürüten mahkeme 13 Haziran 2017 tarihinde, başlıca olarak önceki kararlarındaki gerekçelere atıf yaparak resen başvuranın tutukluluk süresinin uzatılmasına karar vermiştir.

41. 7 Temmuz 2017 tarihinde gerçekleşen ilk duruşmada başvuran bizzat ifade vermiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme duruşma sonunda, aşağıdaki gerekçelerle başvuranın tutukluluk hâlinin devamına hükmetmiştir:

- Başvuranın atılı suçu işlediğini gösteren somut olguların mevcut olması;
- Söz konusu suçun, CMK'nın 100. maddesinde yer alan "katalog" suçlardan olması;
- Başvuranın kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunması;
- Başvuran hakkında hükmedilmesi beklenen ceza ve güvenlik tedbirleri göz önünde bulundurulduğunda, tutukluluğun orantılı bir tedbir olması.

42. Yargılamayı yürüten mahkeme ceza yargılamaları sırasında hem resen hem de başvuranın talepleri üzerine her duruşmanın sonunda başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılması gerekip gerekmediğini değerlendirmiştir. Her duruşmanın sonunda mahkeme, ilk duruşmada ortaya konulan gerekçelere atıf yaparak başvuranın tutukluluk süresinin uzatılmasına karar vermiştir.

43. Başvuranın tahliye talepli itirazları da yargılamayı yürüten mahkemenin başvuranın tutukluluk süresinin uzatılması için atıf yapılanlarla aynı gerekçelere dayalı olarak reddedilmiştir.

44. Yargılamayı yürüten mahkeme 16 Mart 2018 tarihinde, başvurana isnat edilen suçu yeniden nitelendirmesinin ardından başvuranın yasa dışı silahlı örgüt üyeliğinden on yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar

vermiştir. Yargılamayı yürüten mahkeme başvuranın yasa dışı silahlı örgüte dâhil olduğunun sabit olmasına rağmen, başvuranın örgüt içerisinde görev dağılımında yer aldığına, örgüt üyeleri üzerinde kontrol veya yetki sahibi olduğuna, örgüt faaliyetlerinin planlamasına katıldığına veya faaliyetleri başlatma, engelleme, sonlandırma veya denetleme yetkisinin olduğuna işaret eden herhangi bir delil bulunmadığına karar vermiştir.

45. Yargılamayı yürüten mahkeme ayrıca başvuranın hükmen tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

46. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 17 Temmuz 2018 tarihinde yargılamayı yürüten mahkemenin kararını onamış ve başvuranın tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

47. Yargıtay 2 Aralık 2019 tarihinde, Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin kararını onamıştır. Böylelikle başvuranın yasa dışı silahlı örgüt üyeliğinden mahkûmiyeti kesinleşmiştir.

IV. ANAYASA MAHKEMESİNE YAPILAN BİREYSEL BAŞVURU

48. Yargılamayı yürüten mahkeme önünde ceza yargılamaları hâlen derdest iken başvuran 29 Mayıs 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak, diğerlerinin yanı sıra kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı (Anayasa'nın 19. maddesi), ifade özgürlüğü hakkı (Anayasa'nın 26. maddesi) ve toplanma özgürlüğü hakkının (Anayasa'nın 34. maddesi) ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

49. Anayasa Mahkemesi 18 Temmuz 2018 tarihinde oy çokluğuyla, başvuranın yukarıda belirtilen şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca oy birliğiyle, başvuranın dava dosyasına erişiminin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetini aynı gerekçelerle reddetmiştir.

50. Başvuranın tutuklanmasının hukuka aykırı olduğu iddiasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi öncelikle tutuklama kararının yasal dayanağı

olduğunu, zira başvuran hakkında CMK kapsamında suç teşkil eden terör örgütü kuruculuğu veya yöneticiliği şüphesi bulunduğunu ve başvuranın, tutukluluğun yasal nedenlerinin belirtildiği CMK'nın 100. maddesi uyarınca tutuklandığını değerlendirmiştir (bk. kararın 65. paragrafı).

51. Başvuranın yukarıda belirtilen suçu işlediğine dair makul şüphe olup olmadığını belirlerken Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet savcısının tutuklama talebini, tutuklama kararını ve iddianameyi incelemiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu belgelerde başvuranın, yasa dışı silahlı örgüt PKK/KCK'ya toplumsal desteği artırmak üzere kurulduğu iddia edilen DTK'nın eş başkanı olarak görev yaptığının belirtildiğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuranın DTK tarafından düzenlenen çok sayıda gösteri, basın açıklaması ve PKK üyelerinin cenaze törenlerine katıldığına işaret eden görüşleri kaydetmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca, PKK/KCK sözcüsü olarak tanımlanan N.O. adlı şahıs tarafından başvuranın e-posta adresine gönderilen ve başvuranın PKK'nın üst düzey yöneticilerinden talimat aldığına işaret eden bir e-postaya atıfta bulunmuştur. Başvuranın ayrıca KCK içerisinde faal olan şahıslarla toplantılara katıldığı ve bu tür toplantılardan birinde başvurandan öz eleştiride bulunmasının istendiği ancak başvuranın bunu kabul etmediği iddia edilmiştir. İlaveten Anayasa Mahkemesi, başvuranın DTK yapılanmasını eleştirdiğinin bildirildiğini kaydetmiştir. Son olarak, başvuranın sıklıkla, daha sonradan kapatılan ve PKK yanlısı bir kanal olan Roj TV'de PKK ile bağlantılı konuların tartışıldığı röportajlar verdiğine değinilmiştir. Anayasa Mahkemesi, soruşturma makamlarının olguları başvuranın bir terör suçuna dâhil olduğunun kuvvetli emareleri olarak değerlendirmesinin temelsiz veya keyfi olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır (bk. aynı kararda, 67 ve 68. paragraflar).

52. Anayasa Mahkemesi başvuranın tutuklanmasına karar veren sulh ceza hâkimliğinin gerekçesine atıfta bulunarak, tutuklama tedbirinin yeterli olgusal temellere dayandığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca sulh

ceza hâkimliğinin tutuklama tedbirinin ölçülülüğü ve alternatif tedbirlerin yetersizliğine ilişkin tespitinin keyfi veya temelsiz olarak değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir (bk. aynı kararda, 73 ve 76. paragraflar).

53. Başvuranın soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması nedeniyle tutukluluğuna etkili şekilde itiraz edemediği iddiasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi, başvuru formunda hangi makam tarafından söz konusu tedbire hükmedildiğinin belirtilmemesine rağmen, kısıtlamanın iddianamenin sunulmasıyla birlikte kendiliğinden ortadan kalktığını kaydetmiştir (bk. aynı kararda, 87 ve 88. paragraflar). Ayrıca Anayasa Mahkemesi, dava dosyasına erişimin kısıtlanmasına rağmen, yetkili makamların başvuranı ve müdafisini suçlamaların sebepleri hakkında bilgilendirerek başvurana bu sebeplere itiraz etme imkânı sunduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi başvuranın sadece kısıtlılık kararı nedeniyle dava dosyasına erişemediği iddiasının temelsiz olduğu sonucuna varmıştır (bk. aynı kararda özellikle 90 ve 91. paragraflar).

54. Anayasa Mahkemesi ayrıca, başvuranın katıldığı toplantı, basın brifingleri ve konferanslarda yaptığı konuşma ve açıklamalar temelinde tutuklandığını ileri sürerek ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini iddia ettiğini kaydetmiştir (bk. aynı kararda, 93. paragraf).

55. Anayasa Mahkemesi başvuranın tutukluluğunun hukuka aykırı olduğuna ilişkin şikâyeti hakkındaki muhakemesine ve ulaştığı sonuca atıf yaparak, bu iddiaları da açıkça dayanaktan yoksun bularak reddetmiştir (bk. aynı kararda, 95 ve 96 paragraflar).

V. BAŞVURANIN SAĞLIK GEREKÇESİYLE TAHLİYE EDİLMESİ

56. Dava dosyasındaki belgelerden anlaşıldığı üzere, cezasının infazı sırasında başvuran Anayasa Mahkemesinin 9 Ağustos 2022 tarihli tedbir kararı uyarınca Adli Tıp Kurumuna sevk edilmiştir.

57. Adli Tıp Kurumu 26 Ekim 2022 tarihinde başvuranın ceza infaz kurumunda hayatını başkasının yardımından bağımsız olarak idame ettirmesinin tıbben mümkün olmadığını tespit etmiştir. Bunun sonucunda Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı ertesi gün, 27 Ekim 2022 tarihinde başvuranın cezasının infazının altı aylığına tehirine karar vermiş ve başvuran tahliye edilmiştir.

58. Bu sürenin bittiği tarih olan 22 Mayıs 2023 tarihinde Adli Tıp Kurumu başvuranın ceza infaz kurumunda hayatını başkasının yardımından bağımsız olarak idame ettiremeyeceğini bir kez daha teyit etmiştir. Akabinde Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı tehir süresini bir yıl uzatmış ve başvuranın sağlık durumunun bu sürenin bitiminde yeniden değerlendirilmesine karar vermiştir.

59. İşbu tarihin verildiği tarih itibariyle başvuran hâlen sağlık gerekçelerinden ötürü serbesttir.

İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA VE ULUSLARARASI RAPORLAR

60. TCK ve CMK'nın ilgili hükümlerinin çoğu dâhil olmak üzere ilgili iç hukuk ve uygulamanın bir özeti ve uluslararası raporlar için bk. *Selahattin Demirtaş/Türkiye (no. 2)* ([BD], no. 14305/17, §§ 143 ve 150-57, 22 Aralık 2020), *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye (no. 14332/17 ve diğer 12 başvuru, §§ 440-41, 8 Kasım 2022)* ve *Yüksek/Türkiye (no. 4/18, §§ 50-61, 22 Ekim 2024)*.

61. Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi aşağıdaki gibidir:

“1. Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.²”

²Söz konusu dördüncü ve beşinci bölümlerde sırasıyla “Devletin güvenliğine karşı suçlar” ve “anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar” düzenlenmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. TÜRKİYE TARAFINDAN YAPILAN DEROGASYONA İLİŞKİN ÖN SORU

62. Hükümet öncelikle başvuranın tüm şikâyetlerinin, Sözleşme'nin 15. maddesi uyarınca 21 Temmuz 2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterine sunulan derogasyon bildirimi gereğince dikkate alınarak incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda Hükümet, Türkiye'nin Sözleşme'den derogasyon hakkından yararlanırken Sözleşme hükümlerini ihlal etmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda Hükümet, darbe girişiminin sebebiyet verdiği risklerden ötürü ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcut olduğunu ve durumun, ulusal makamlarca bu tehlike karşısında alınan tedbirleri kesinlikle gerekli kıldığını kaydetmiştir.

63. Başvuran Hükümetin görüşlerine itiraz etmiştir.

64. Mahkeme, *Mehmet Hasan Altan/Türkiye* (no. 13237/17, § 93, 20 Mart 2018) davasındaki kararında, askeri darbe girişiminin, Sözleşme'nin anlamı dâhilinde “ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlike”nin varlığını ortaya çıkardığına hükmetmiştir. Mevcut davada alınan tedbirlerin durum tarafından kesinlikle gerekli kılınıp kılınmadığı ve uluslararası hukuk kapsamındaki diğer yükümlülüklerle tutarlı olup olmadığına ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın şikâyetlerinin esastan incelenmesi gerektiğine karar vermiş olup, aşağıda bu incelemeye yer verilecektir.

II. BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİĞİNE İLİŞKİN İLK İTİRAZ

65. Hükümet, başvuranın henüz Anayasa Mahkemesi önündeki bireysel başvurusu derdest iken Mahkemeye başvuruda bulunduğunu ileri sürerek, Mahkemeyi iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuruyu kabul edilemez bulmaya davet etmiştir.

66. Başvuran Hükümetin argümanına itiraz etmiştir.

67. Mahkeme başvuranın iç hukuk yollarını tüketme şartını yerine getirip getirmediğine ilişkin değerlendirmenin, normal şartlarda, Mahkemeye başvurunun yapıldığı tarih esas alınarak gerçekleştirildiğini hatırlatmaktadır. Fakat Mahkemenin yerleşik içtihadından, belirli bir hukuk yolunun son aşamasına, Mahkemeye başvuru yapıldıktan sonra, ancak henüz kabul edilebilirliğine yönelik değerlendirme yapılmadan önce varılabileceğini kabul ettiği görülmektedir (bk. *Karoussiotis/Portekiz*, no. 23205/08, § 57, AİHM 2011 (alıntılar); yukarıda anılan *Mehmet Hasan Altan*, § 107; *Şahin Alpay/Türkiye*, no. 16538/17, § 86, 20 Mart 2018; *Molla Sali/Yunanistan* [BD], no. 20452/14, §§ 90-91, 19 Aralık 2018; ve *A.M./Fransa*, no. 12148/18, § 66, 29 Nisan 2019).

68. Mevcut davada başvuran Mahkemeye 7 Eylül 2017 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Başvuranın Anayasa Mahkemesine 29 Mayıs 2017 tarihinde sunduğu bireysel başvuru, Mahkemenin kabul edilebilirlik hakkında kararı öncesinde, 18 Temmuz 2018 tarihinde kabul edilemez bulunmuştur.

69. Dolayısıyla Hükümetin bu genel itirazının reddedilmesi gerekir.

III. SÖZLEŞME’NİN 5 §§ 1 VE 3 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

70. Başvuran Sözleşme’nin 5 §§ 1 ve 3 maddesini ileri sürerek, ceza gerektiren bir suç işlediğine dair “makul şüphe” bulunmaksızın tutulduğundan şikâyet etmiştir. Başvuran ayrıca, ulusal mahkemelerin tutukluluk hâlinin devamının gerekliliğini temellendirmek üzere ilgili ve yeterli nedenler sunmadığından şikâyet etmiştir. Sözleşme’nin 5 §§ 1 (c) ve 3 maddesi aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

(c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması veya tutulması;

...

3. İşbu maddenin 1 (c) fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkes ... makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Serbest bırakma, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi önünde dile getirilmemesi nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazı

71. Hükümet başvuranın Anayasa Mahkemesine sunduğu bireysel başvurusunda Sözleşme’nin 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyetlerini dile getirmediğini ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle başvurunun bu kısmının kabul edilemez bulunması gerektiğini ileri sürmüştür.

72. Başvuran Sözleşme’nin 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyetlerini Anayasa Mahkemesi önünde dile getirdiğini iddia etmiştir.

73. Mahkeme, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru kapsamında sunulan başvuru formu nüshası temelinde, başvuranın Anayasa Mahkemesi önünde Sözleşme’nin 5 § 3 maddesini açıkça ileri sürdüğünü gözlemlemektedir. Başvuran tutukluluğuna ilişkin kararların gerekçesiz olduğundan (başvuru formunun 8 ve 15. sayfaları) ve tutukluluğa alternatif bir tedbirin uygulanmamasından (aynı formun 16. sayfası) açıkça şikâyet etmiştir.

74. Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin kararında, Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklama kararında sunulan gerekçeyi

incelediğini kaydetmektedir. Yüksek mahkeme ayrıca sulh ceza hâkiminin tutuklama tedbirinin ölçülülüğü ve alternatif tedbirlerin yetersizliğine ilişkin tespitlerinin ne keyfi ne de temelsiz olduğuna karar vermiştir (bk. yukarıda 44. paragraf).

75. Mahkeme bu koşullar altında başvuranın Anayasa Mahkemesine sunduğu bireysel başvurusunda, Mahkeme önünde dile getirdiği Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin esas itibarıyla ortaya konduğunu değerlendirmektedir (bk. *Selahattin Demirtaş/Türkiye* (no. 2) [BD], no. 14305/17, § 198, 22 Aralık 2020).

2. Tazminat davası hukuk yoluna başvurulmaması nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itiraz

76. Hükümet, başvuranın CMK'nın 141 § 1 (a) ve (d) maddesi uyarınca dava açması gerektiğini ileri sürerek, iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair bir itirazda da bulunmuştur. Hükümet, başvuranın tutukluluğunun hukuka uygunluğu hakkında ve 16 Mart 2018 tarihinde mahkûm edilmesiyle birlikte tutuklu sıfatının sona ermesinden sonra verilen tutukluluk kararlarının gerekçesiz olduğu iddiası hakkında itirazda bulunabildiğini ileri sürmüştür.

77. Başvuran Hükümetin argümanına itiraz etmiştir. Başvuran tazminat davasının, özgürlüğünden keyfi olarak yoksun bırakıldığına kabulüne yol açamayacağını ileri sürmüştür.

78. Mahkeme Hükümetin aynı ilk itirazını *Selahattin Demirtaş* (yukarıda anılan, §§ 205-14) davasında hâlihazırda incelemiştir. Söz konusu davada Mahkeme, bir bireyin suç işlediğine yönelik makul şüphe bulunmadığı iddiası veya Sözleşme'nin 5 §§ 1 ve 3 maddesi anlamında tutukluluk hâlini haklı kılacak ilgili ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı iddiası açısından, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (a) ve (d) maddesi kapsamında tazminat davası açılmasının etkili bir yol olarak görülemeyeceğini değerlendirmiştir (aynı kararda, § 214). Tarafların beyanlarını gözden geçiren Mahkeme,

yukarıda belirtilen davadaki tespitlerinden ayrılmak için herhangi bir neden görmemektedir.

79. Dolayısıyla Hükümetin iç hukuk yollarının tüketilmediğine yönelik itirazı reddedilmelidir.

3. Sonuç

80. Mahkeme, bu şikâyetin, açıkça dayanaktan yoksun ya da Sözleşme'nin 35. maddesinde sıralanan gerekçeler kapsamında kabul edilemez olmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların beyanları

(a) Başvuran

81. Başvuran, soruşturma makamlarının ve ulusal mahkemelerin, şüphelisi olduğu ceza gerektiren suçları işlediğine dair makul deliller sunmadığını iddia etmiştir. Başvuran, aleyhine verilen kararların sadece, milletvekilli olarak görev süresi içerisinde yürüttüğü siyasi faaliyetlerine dayalı olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, siyasetçi sıfatıyla katıldığı basın açıklamaları, toplantılar ve gösterilerin haksız bir şekilde şüphe nedeni olarak değerlendirildiğini ileri sürmüştür. Başvuran, diğer HDP üyeleri gibi, kamu makamlarının siyasi muhalefeti susturmaya yönelik daha geniş kapsamlı stratejisi kapsamında tutulduğunu iddia etmiştir. Bu bağlamda başvuran, aralarında milletvekilleri, parti yöneticileri, belediye başkanları ve yerel temsilcilerin de bulunduğu çok sayıda HDP üyesinin söz konusu stratejinin ilerleyişi doğrultusunda kovuşturmaya tabi tutulduğunu ve tutuklandığını beyan etmiştir.

82. Başvuran Demokratik Toplum Kongresi eş başkanlığı rolünün, tutukluluğunun başlıca nedeni olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran DTK'nın

toplumsal meselelere barışçıl çözümler aramak üzere kurulduğunu ve şiddeti ya da herhangi bir yasa dışı silahlı örgütü desteklemediğini ileri sürmüştür. Başvuran, sadece DTK'nın barışı temin etme hedefinin yasa dışı bir silahlı örgütün hedefleriyle uyumlu olması nedeniyle suçlu olarak nitelendirilemeyeceğini iddia etmiştir. Ayrıca başvuran, ülkenin en etkili sivil kuruluşlarından biri olarak DTK'nın özellikle Kürt meselesinin çözümüne ilişkin çeşitli platform ve inisiyatiflerde hükümet yetkilileri tarafından muhatap kabul edildiğini vurgulamıştır. Başvurana göre DTK, ilgili zamanda iktidarda olan partinin üyelerini de içeren yerel ve uluslararası alanlardan çok sayıda heyeti ağırlamış ve siyasi, ekonomik ve sosyal meseleler hakkında fikir beyan etmiştir.

83. Ek olarak başvuran, 2012'de DTK eş başkanı olarak görev yaptığı sırada DTK temsilcilerinin, Anayasa Komisyonunun yeni anayasa tasarısına ilişkin görüşmeleri sırasında görüşlerini sunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından resmi olarak davet edildiklerini belirtmiştir. Bu hususta başvuran ilgili dönemin TBMM Başkanı tarafından imzalanmış 19 Ocak 2012 tarihli davet yazısını sunmuştur. Başvuran bu durumun, makamların ilgili zamanda DTK'yı yasal bir örgüt olarak gördüğünü ortaya koyduğunu ileri sürmüştür.

84. Ayrıca başvuran, hakkında verilen ilk tutuklama kararı ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların basmakalıp gerekçelere dayandığını ve kişisel koşullarına veya davanın somut olgularına ilişkin bireysel bir değerlendirmeden yoksun olduğunu iddia etmiştir. Başvuran, adli makamların, tahliyesi lehine ileri sürdüğü argümanlarını ele almadığını ve adli kontrol gibi daha az kısıtlayıcı alternatiflerin davasında neden uygunsuz olacağını ortaya koymadığını iddia etmiştir.

(b) Hükümet

85. Hükümet, başvuranın yasa dışı silahlı örgüt kurma veya yönetme suçuna dair somut deliller temelinde tutuklandığını ileri sürmüştür. Hükümet,

başvuranın tutuklanması esnasında, DTK eş başkanı olarak görev yaptığı ve PKK yöneticilerinin talimatları doğrultusunda hareket ettiği konusunda objektif bir gözlemciyi ikna etmeye yeterli delillerin mevcut olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Hükümet, başvuranın DTK tarafından düzenlenen gösteriler, toplantılar, basın açıklamaları ve PKK üyelerinin cenaze törenlerine katıldığını, yasa dışı silahlı örgütün politikaları doğrultusunda öz eleştiriye başvurduğunu, DTK'nın yapısını açıkça eleştirdiğini ve PKK tarafından kontrol edilen Roj TV'ye röportajlar verdiğini iddia etmiştir.

86. Hükümet, ulusal yargı makamlarının çeşitli kararlarda DTK ile PKK/KCK örgütü arasındaki organik bağa vurgu yaptığını beyan etmiştir. Hükümet bu beyanı desteklemek üzere Yargıtay tarafından verilen üç karar sunmuştur. Birinci kararda (Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 2011/30790 sayılı 28 Aralık 2011 tarihli kararı) Yargıtay, Yurtsever Demokratik Gençlik ve Yurtsever Demokratik Gençlik Meclisinin PKK ile bağlantılı gençlik örgütleri olduğuna ve kendilerini yasa dışı silahlı örgütler olarak değerlendirdiklerine karar vermiştir. İkinci karar (Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 2014/11592 sayılı 20 Kasım 2014 tarihli kararı), bölgede PKK/KCK tarafından kurulduğu iddia edilen kent meclislerinin üyeleri olan yerel siyasetçilerin hukuka aykırı faaliyetlerine ilişkindir. Hem ikinci kararda, hem de DTK tarafından düzenlenen bir toplantıda konuşma yapan bir kişiye ilişkin olan üçüncü kararda (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2019/5300 sayılı 17 Eylül 2019 tarihli kararı), KCK yasa dışı silahlı örgütünün, örgütün kurucu lideri tarafından önerilen sözde dört ayaklı paradigma aracılığıyla tabanını genişletmeyi ve halk seferberliğini sağlamayı hedeflediği belirtilmiştir.

87. Hükümet ayrıca, başvuranın hem soruşturma hem de yargılamalar sırasında DTK eş başkanı olarak görev yaptığını kabul ettiğini kaydetmiştir. Hükümet, başvuranın PKK/KCK yöneticilerinin talimatı üzerine DTK eş başkanlığı görevini üstlenmiş olmasının ve yürüttüğü faaliyetlerin PKK/KCK'nın hedefleriyle uyumlu olmasının başvuranın terör örgütü kurma

veya yönetme suçunu işlediğine dair makul şüphenin ortaya konulması için yeterli olduğunu ileri sürmüştür.

88. Hükümet ayrıca başvuranın çeşitli hukuka aykırı gösteri ve toplantılara katıldığını, bu toplantılar sırasında şiddete ve silahlı ayaklanmaya teşvik eden açıklamalarda bulunduğunu ve ülkenin çeşitli bölgelerinde özerkliği savunarak Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozmayı amaçladığını ileri sürmüştür. Başvuranın ifadelerinde, devletin üniter yapısına karşı olduğunu dile getirdiği ve özerk bir Kürdistan arzusunu beyan ettiği belirtilmiştir. Hükümetin görüşüne göre, başvuranın şiddeti destekler nitelikteki beyanları, özellikle 2015 ve 2016 yıllarında "hendek olayları" olarak anılan dönemde (ayrıntılar için bk. *Elçi/Türkiye* (k.k.), no. 63129/15, §§ 8–18, 29 Ocak 2019) ülke genelinde yaşanan ciddi şiddet olaylarına doğrudan katkıda bulunmuştur. Hükümet 2012 ve 2013 yıllarında bazı toplantılarda başvuran tarafından yapılan aşağıdaki açıklamaları vurgulamıştır.

- "Bu konferansta bazı sivil itaatsizlik eylemleri yapılması yönünde kararlar da alınabilir."

- "Kürtler açısından da özerk Kürdistan istiyoruz."

- "Kürtlük hareketini biz DTK olarak da bir isyan hareketi olarak görüyoruz."

- "Fırsatı değerlendirmeliyiz ve bu avantajı gerçekte özgürlüğümüz, dört parçalı özgürlüğümüzü sağlamak temelinde bir sürece evrilmeliyiz."

89. Hükümet ayrıca, terör örgütünden e posta ve mesaj yoluyla aldığı emirler uyarınca, başvuranın PKK/KCK ile bağlantılı bir kanal olan Roj TV ile birlikte gösteri, toplantı ve görüşmelere katıldığını ileri sürmüştür. Bu hususta Hükümet terör örgütünün sözcüsü olduğu iddia edilen N.O. tarafından gönderilen, "Sözcülük Genelgesi" konu başlıklı e-postaya atıfta bulunmuştur.

90. Hükümet tutuklama tedbirinin hukuka uygun olduğunu ve yerel mahkemeler tarafından atıfta bulunulan delillerin, başvuranın kendisine

atfedilen terör örgütü kurma veya yönetme suçu işlediğini gösterdiğini ileri sürmüştür.

91. Kararlarda yer alan gerekçeyle ilgili olarak, Hükümet ayrıca başvuranın tutukluluğuna karar vermek için ilgili ve yeterli nedenler olduğunu belirtmiştir. Hükümet ayrıca davanın karmaşıklığı ve önemi, başvuranın itham edildiği suçun mahiyeti, örgütlü suçla mücadeleyle bağlantısı, potansiyel cezanın ağırlığı ve kaçma veya delil karartma şüphesi ışığında haklı gerekçelere dayanması nedeniyle, başvuranın tutukluluğunun Sözleşme'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edilmesine neden olmadığını ileri sürmüştür.

92. Son olarak, Hükümet, başvuranın 5. Madde kapsamındaki şikayetlerinin Sözleşme'nin 15. maddesi uyarınca Avrupa Konseyi Genel Sekreterine 21 Temmuz 2016 tarihinde bildirilen yükümlülüklerin askıya alınması çerçevesinde incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

(a) Başvuranın suç işlediğine dair makul şüphe bulunmadığı iddiası (Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi)

93. Mahkeme, kendi içtihadında ortaya konulan genel ilkeler bakımından yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş* (§§ 311-21) davasına atıf yapmaktadır.

94. Mahkeme konunun özünün, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi anlamında başvuranın tutukluluğu esnasında atılı suçu işlediğine dair makul şüphe bulunup bulunmadığı olduğunu kaydetmektedir. Mahkeme başvuranın yasa dışı silahlı örgüt kurduğu veya yönettiğinden şüphelenildiğini ve bunun Türk hukukunda hapis cezasını gerektiren ciddi bir suç olduğunu gözlemlemektedir.

95. Mahkemenin Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki görevi tarafsız bir gözlemcinin başvuranın itham edildiği suçu işlemiş olabileceği konusunda ikna edecek yeterli objektif unsurların mevcut olup olmadığını tespit etmektir. Suçun ciddiyeti ve verilmesi muhtemel cezanın ağırlığı

karşısında, olguların azami itinayla incelenmesi gerekliydi. Bu bağlamda, şüpheyi zemin oluşturan olguların doğrulanabilir ve objektif deliller ile gerekçelendirilmesi ve TCK'da ceza oluşturan davranışları tanımlayan kısımlardan birinin kapsamına girdiğinin makul şekilde değerlendirilebilecek olması elzemdi.

96. Mahkeme, terör suçlarının soruşturulması ve kovuşturulmasının özünde mevcut olan güçlükler nedeniyle, hürriyetten yoksun kılmayı gerekçelendiren şüphenin “makullüğü”nün sıradan suçlar ele alınırken uygulanan standartlara göre değerlendirilmesinin her zaman mümkün olmadığını yineler (bk. yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş*, § 323).

97. Başvurana ilişkin şüphe iki ana unsura dayandırılmıştır: (i) soruşturma makamlarının DTK'nın PKK ile bağlantılı bir örgüt olduğu yönündeki değerlendirmesi ve (ii) DTK'nın eş başkanı olarak başvurana atfedilen eylemler.

98. Mahkeme ilk unsurla ilgili olarak, öncelikle başvuranın tutuklanmasına karar veren yetkili yargı makamlarının DTK'nın PKK/KCK'nın terör faaliyetlerini desteklemek ve örgüt için halk desteğini genişletmek amacıyla kurulduğu kanaatine varmıştır (bk. yukarıdaki 24. paragrafın *son cümlesi* ve 51. paragraf). Mahkeme bu bağlamda, yerel makamlara göre DTK'nın yasadışı bir silahlı örgüt olarak tanımlanan PKK/KCK'nın kurucu meclisi olarak görev yaptığını gözlemlemektedir.

99. Başvuran bu iddialara yanıt olarak, yerel makamlar ve Mahkeme önünde, DTK'nın herhangi bir yasadışı silahlı örgütle bağlantılı olmadığını ve esasında başta Kürt sorunu olmak üzere toplumsal sorunları barışçıl ve demokratik yollarla ele almayı hedefleyen yasal bir oluşum olduğunu öne sürmüştür.

100. Mahkeme başvuranın 2011 ve 2014 yılları arasında DTK'nın eş başkanı olduğunun kamu makamlarınca bilindiğini gözlemlemektedir. Ancak, dava dosyasında, başvuranın DTK ile iltisakı ile bağlantılı olarak ilgili dönemde başvuran hakkında herhangi bir ceza soruşturması yürütüldüğüne

dair herhangi bir emare bulunmamaktadır. Aksine, başvuranın eş başkan olduğu dönemde, DTK temsilcileri yeni anayasa tasarısına ilişkin görüşmeler bağlamında Anayasa Komisyonu önünde görüşlerini sunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine resmi olarak davet edilmişlerdir. Mahkemenin kanaatine göre, bu tür bir davet, ilgili tarihte DTK'nın yasadışı bir örgüt yerine, anayasal reform gibi kamu menfaatini büyük ölçüde ilgilendiren bir konuda meşru bir muhatap olarak değerlendirildiğinin emaresi olarak görülebilir.

101. Mahkeme ayrıca Hükümet tarafından iletilen yargı kararlarını da dikkatle incelemiştir (bk. yukarıdaki 86 paragraflar). İlgili kararlarda, DTK faaliyetlerinin mahiyetinin incelenmediğini veya DTK'ya atfedilen yasadışı eylem iddiasının değerlendirilmediğini gözlemlemektedir. Mahkeme ayrıca kararlardan hiçbirinin, DTK'nın örgütsel yapısının parçası olarak tanımlanan bir lider, üye veya bireye yönelik yargılamalarla ilgili olmadığını kaydetmektedir.

102. Mahkeme yukarıdaki görüşleri göz önünde bulundurarak, bu ilk unsurun üzerinde durmanın gerekli olmadığı kanısındadır, zira başvuranın DTK eş başkanı olduğu sırada DTK'nın yasadışı bir oluşum olarak değerlendirildiğine dair bir emare bulunmamaktadır. Ayrıca, DTK'nın herhangi bir suç faaliyetine karıştığını gösteren delil bulunmamaktadır. Mahkemeye göre bu görüş, yeterli somut delillerle desteklenmemiş olup, başvuranın ceza gerektiren bir suç işlediğine dair objektif bir gözlemciyi ikna edecek ilgili bir etken olarak görülemez.

103. Bununla birlikte Mahkeme, başvurana isnat edilen fiillerin, iç hukukta suç teşkil eden ve Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi kapsamındaki gerekliliklerle uyumlu faaliyetler kapsamında, başvuranın bireysel katılımını ikna edici biçimde ortaya koyan delillerin ortaya çıkması hâlinde, başvuranın cezai sorumluluğunun doğabileceği ihtimalini göz ardı etmemektedir.

104. Bu nedenle Mahkeme, ikinci unsura, diğer deyişle başvurana DTK eş başkanı sıfatıyla atfedilen faaliyetlere yönelecektir. Mahkeme bu incelemeyi yaparken Anayasa Mahkemesi tarafından da yapıldığı üzere, başvuranın tutuklanmasına karar verildiği tarihte mevcut olan delillere özel bir ağırlık atfedecektir (bk. yukarıdaki 18 paragraf).

105. Mahkeme, soruşturma makamlarının, PKK/KCK'nin sözde sözcüsü olarak tanımlanan N.O. adlı bir kişi tarafından başvurana gönderildiği iddia edilen iki elektronik posta mesajına atıfta bulunduğunu kaydetmektedir. Söz konusu mesajlar, örgüt tarafından verilen talimatlar içerdiği, özellikle de DTK'dan bir heyetin Kuzey Irak'taki örgüt mensuplarını ziyaret etmeye davet edilmesi anlamına geldiği şeklinde yorumlanmıştır. Başvuran ise bu elektronik postaların gerçekliğine itiraz etmiş, e-posta hesabının hacklenmesi suretiyle söz konusu mesajların kendi e-posta adresinden gönderilmiş gibi gösterildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca mesajların içeriğiyle herhangi bir bağlantısı olmadığını ve mesajlara cevap vermediğini belirtmiştir.

106. Mahkeme, telefon görüşmeleri veya e-posta yazışmaları da dâhil olmak üzere iletişimin dinlenmesinin, örgütlü suçla mücadelede önemli bir delil teşkil edebileceğini kabul etmektedir. Ancak, sanığın bu tür materyallerin gerçekliğine itiraz etmesi hâlinde, yargı mercileri bunların güvenilirliğini doğrulama yükümlülüğü altındadır (bk. bu davaya uygulandığı ölçüde, *Gäfgen / Almanya* [BD], no. 22978/05, § 164, AİHM 2010; *Allan / Birleşik Krallık*, no. 48539/99, § 43, AİHM 2002-IX; ve yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş*, § 336). Somut olayda ise, ulusal mahkemelerin, Cumhuriyet savcısı tarafından dayanak alınan e-postaların gerçekliği veya güvenilirliği konusunda anlamlı herhangi bir inceleme yaptıkları görülmemektedir. Ayrıca, Hükümet de başvuranın bu e-postaların gerçekliği ve delil değeri konusundaki itirazlarını çürütebilecek nitelikte herhangi bir materyal sunmamıştır. Mesajların gerçek olduğu varsayılsa dahi, Mahkeme, dava dosyasında başvuranın bu mesajlar doğrultusunda,

tutukluluğunun dayanağını oluşturan şüpheyi destekleyebilecek nitelikte hareket ettiğine dair bir emare bulunmadığını tespit etmektedir.

107. Yukarıdaki değerlendirmeler, başvuranın 2010 yılında belirlenemeyen bir kaynaktan aldığı kısa mesaj bakımından da geçerlidir (bk. yukarıdaki 18 paragraf). Mahkeme, yetkili makamların söz konusu mesajın yasadışı silahlı örgüt mensupları tarafından gönderildiğini varsaymış olmalarına rağmen, göndericinin kimliğinin tespit edilemediğini kaydetmektedir. Mahkemeye göre, kaynağı bilinmeyen bir mesaja yapılan atıf, özellikle içeriğinde hukuka aykırı veya suçlayıcı herhangi bir unsur bulunmadığı hâllerde, tutuklamayı haklı kılabilecek makul şüpheyi desteklemek açısından yeterli olarak kabul edilemez.

108. Ayrıca Mahkeme, ulusal makamların, başvuranın toplantılara, gösterilere ve basın açıklamalarına katılımını — bunlara ek olarak, Roj TV’de yayımlananlar da dâhil olmak üzere çeşitli vesilelerle yaptığı konuşmaları — yasadışı silahlı bir örgüt kurma veya yönetme suçunu işlediğine ilişkin şüpheyi destekleyen unsurlar olarak değerlendirdiklerini kaydetmektedir. Başvuranın söz konusu etkinliklere katılımının, N.O. tarafından iletildiği iddia edilen yasa dışı silahlı örgütün talimatları doğrultusunda gerçekleştiği de ileri sürülmüştür (bk. yukarıdaki 18 ve 29-30).

109. Bu bağlamda Mahkeme öncelikle, makamların, başvuranın toplantılara katılmak, gösterilere iştirak etmek veya örgütün politikalarını yaymak amacıyla konuşmalar yapmak üzere PKK/KCK’dan doğrudan ya da dolaylı talimatlar aldığına işaret eden herhangi bir somut delil ortaya koyamadıklarını gözlemlemektedir. Ayrıca Mahkeme, başvuranın anılan etkinliklere katılımının veya kamuoyuna yönelik beyanlarının ne şekilde terörle bağlantılı bir suç teşkil edebileceğine ilişkin olarak, yerel mahkeme kararlarında herhangi bir değerlendirme veya gerekçeye rastlamamaktadır.

110. Mahkeme, ulusal makamların özellikle Bern’de yer alan İsviçre Parlamentosu’nda gerçekleştirilen ve siyasetçilerin, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin, yazarların ve gazetecilerin katıldığı bildirilen bir toplantıya

atıfta bulunduklarını kaydetmektedir. Yasa dışı silahlı örgütle bağlantılı oldukları iddia edilen bazı kişilerin de söz konusu toplantıda hazır bulunduklarını özellikle vurgulamışlardır. Başvuran, hiçbir zaman Bern'e seyahat etmediğini belirterek, toplantıda yer aldığını inkâr etmiştir. Başvuranın söz konusu toplantıya katılmış olduğu varsayılsa dahi, Mahkeme, İsviçre Parlamentosu gibi hukuka uygun bir platformda gerçekleştirilen bir toplantıya katılımın, başvurana yönelik şüpheyi ve aradan birkaç yıl geçtikten sonra tutuklanmasını nasıl haklı gösterebileceğini anlayamamaktadır.

111. Diğer toplantı ve gösterilere ilişkin olarak ise Mahkeme, ulusal makamların başvuranın katıldığı etkinlikleri ve yaptığı açıklamaları yalnızca sıralamakla yetindiklerini; ancak bu unsurların kendisine yöneltilen şüpheyi ne şekilde desteklediği veya güçlendirdiği hususunda herhangi bir gerekçe ortaya koymadıklarını gözlemlemektedir. Benzer bir değerlendirme eksikliğinin, başvuranın konutunda yapılan arama sırasında ele geçirilen kitaplar ve bir muslin örtü gibi dosya kapsamına dâhil edilen diğer unsurlar bakımından da mevcut olduğu görülmektedir.

112. Hükümet, başvuranın 2012 ve 2013 yıllarında yaptığı bazı açıklamalara dikkat çekmiş ve bu açıklamaların şiddet içeriği nedeniyle 2015 yılının sonu ile 2016 yılının başında PKK mensupları ile güvenlik güçleri arasında meydana gelen ve kamuoyunda "hendek olayları" olarak adlandırılan çatışmaları teşvik ettiği veya bu olaylara katkıda bulunduğu iddiasında bulunmuştur. Bu bağlamda Mahkeme, dava dosyasında başvuranın söz konusu açıklamaları ile anılan olaylar arasında doğrudan bir bağlantı kuran herhangi bir yargısal tespit ya da somut isnadın bulunmadığını gözlemlemektedir. Ayrıca Hükümet, 2012 ve 2013 yıllarında yapılan açıklamaların, birkaç yıl sonra, 2015 ve 2016 yıllarında meydana gelen olayları ne şekilde teşvik etmiş olabileceğini açıklayamamıştır.

113. Hükümetin ileri sürdüğünün aksine Mahkeme, içerik bakımından söz konusu açıklamaların şiddete teşvik niteliği taşıdığı veya başvuranın yasa dışı silahlı bir örgütün kurulması ya da yönetimine katıldığına delil olarak

değerlendirilebileceği hususunda ikna olmamıştır. Her ne kadar açıklamalarda, “demokratik özerklik” kavramı gibi hassas nitelikteki meselelere değinilmiş ise de, bunların başvuranın bir siyasetçi sıfatıyla Kürt meselesinin çözümüne ilişkin olarak ifade ettiği siyasi görüşler olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Mahkeme’nin kanaatine göre, söz konusu açıklamalar şiddete teşvik eden veya terörü yücelten herhangi bir unsur içermemektedir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, söz konusu açıklamaların Türkiye’nin herhangi bir bölgesinde şiddet içeren eylemleri teşvik etmeye veya güvenlik durumunu ağırlaştırmaya elverişli olduğu kabul edilemez. Daha ziyade bunlar, başvuranın Sözleşme’nin 10. ve 11. maddeleriyle güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve toplantı özgürlüğü haklarını kullanması anlamına gelmektedir.

114. Mahkeme bu hususla bağlantılı olarak, Türkiye aleyhine verdiği son kararlarında, suç isnatlarının kişilerin açıklamalarının içeriğine dayandığı durumlarda, ulusal mahkemelerin bireylerin yasa dışı silahlı bir örgütle bağlantısını son derece zayıf delillere dayanarak kurma yönünde bir eğilim sergilediklerini not etmiştir (bk., örneğin, yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş*, § 280; ve *Yüksek / Türkiye*, no. 4/18, § 90, 22 Ekim 2024). Mahkeme, söz konusu kararlarında Ceza Kanununun 314. maddesi uyarınca tutuklamayı haklı kılacak fiillerin kapsamının geniş olduğunu; ulusal mahkemelerin bu maddeyi yorumlayışıyla birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu hükmün ulusal makamların keyfi müdahalesine karşı yeterli koruma sağlayamadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda Mahkeme, ulusal mahkemelerce yorumlanıp uygulanan terörle ilgili suçların, gereken öngörülebilirlikten yoksun olduğuna hükmetmiştir (bk. yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş*, § 337).

115. Mahkeme’nin kanaatine göre, bu değerlendirme somut davada bakımından da geçerlidir. Mahkeme, başvuranın DTK eş başkanı ve muhalif siyasetçi sıfatıyla yaptığı açıklamaların, tutuklanmasını haklı gösterecek makul bir şüphe oluşturmak için yeterli sayılamayacağını tespit etmiştir.

Ayrıca Mahkeme, dava bağlamının daha geniş çerçevesi göz önünde bulundurulduğunda, başvuranın muhalif siyasetçi olarak gerçekleştirdiği söz konusu açıklamalar ve faaliyetlerden üç yılı aşkın bir süre sonra başvuran hakkında ceza soruşturması başlatılması ve tutuklama gibi ağır bir tedbirin uygulanmasının, çoğulculuğu zayıflattığını ve demokratik bir toplumun temelini oluşturan siyasi tartışmayı kısıtladığını değerlendirmektedir (bk. benzer şekilde, yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş*, § 437).

116. Sözleşme'nin 15. maddesi ve Türkiye'nin derogasyon bildirimine ilişkin olarak Mahkeme, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu'nun, Anayasa'nın 121. maddesi uyarınca hareket ederek, olağanüstü hâl dönemi boyunca, polis gözetiminde bulunan veya tutuklu bulunan kişilere tanınan usuli güvencelere önemli kısıtlamalar getiren çeşitli kanun hükmünde kararnameler kabul ettiğini kaydetmektedir. Ancak somut olayda başvuran, Ceza Kanunu'nun 314. maddesi uyarınca yöneltilen suç isnatlarıyla bağlantılı olarak, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmış ve tutukluluğuna devam edilmiştir. Özellikle belirtilmelidir ki, sanığın söz konusu suçu işlediğine dair kuvvetli bir şüpheyi gösteren olgusal unsurların varlığını gerektiren Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi, olağanüstü hâl döneminde herhangi bir değişikliğe tabi tutulmamıştır. Nitekim, söz konusu tedbirler, hem olağanüstü hâlin ilanından önce hem de sonra uygulanabilir olan mevzuat temelinde alınmıştır. Böylece, somut davada şikayet konusu tedbirlerin Sözleşme'nin 15. maddesinin gereklerini karşıladığı kabul edilemez; zira başvuranın durumuna uygulanabilecek herhangi bir derogasyon tedbiri bulunmamaktadır. Aksi yönde bir sonuca varmak, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesindeki asgari gereklilikleri ortadan kaldırmak anlamına gelecektir (bk. *Parıldak / Türkiye*, no. 66375/17, § 88, 19 Mart 2024).

117. Yukarıda belirtilen nedenlerle Mahkeme, başvuranın ilk ve devam eden tutukluluğuna ilişkin kararların hiçbirinde, başvuranın eylemleri ile

tutuklandığı suçlar arasında açık bir bağlantı gösterebilecek delillerin bulunmadığı kanaatindedir.

118. Son olarak Hükümet, başvuranın tutuklu bulunduğu suçları işlemiş olabileceği konusunda objektif bir gözlemciyi ikna edecek şekilde yargı makamlarının ellerinde bulunduğu iddia edilen delillerin Sözleşme'nin 5. maddesinin gerektirdiği “makul şüphe” standardını karşıladığını ispatlayamamıştır.

119. Bu nedenle Mahkeme, başvuranın bir suç işlediğine dair makul şüphenin yokluğu nedeniyle Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

(b) Başvuranın tutuklanmasına ilişkin kararların yeterli şekilde gerekçelendirilip gerekçelendirilmediği hakkında (Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi)

120. Mahkeme *Buzadji/Moldova Cumhuriyeti* [BD] (no. 23755/07, §§ 87-91, 5 Temmuz 2016) ve *Merabishvili/Gürcistan* ([BD], no. 72508/13, §§ 222-25, 28 Kasım 2017) kararlarında ortaya konulan, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamında tutukluluğun gerekçelendirilmesine ilişkin genel ilkelere atıf yapmaktadır.

121. Somut davada Mahkeme, başvuranın tutuklanmasını haklı kılacak şüpheyeye yol açabilecek herhangi belirli bir olgu veya bilginin başvuranın tutukluluğunun hiçbir aşamasında ulusal mahkemelerce ortaya konulmadığını ve dolayısıyla başvuranın bir suç işlediğine dair makul şüphe bulunmadığını hâlihazırda tespit etmiştir.

122. Mahkeme tutuklunun bir suç işlediğine dair makul şüphenin varlığını sürdürmesinin, bu kişinin tutukluluk hâlinin devamının geçerliliği açısından olmazsa olmaz bir koşul olduğunu yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Merabishvili*, § 222 ve bu kapsamda yapılan diğer atıflar). Mahkeme, böylesi bir şüphenin yokluğunda, Sözleşmenin 5 § 3 maddesinin de ihlal edildiğini değerlendirmektedir.

123. Mahkeme'nin yukarıdaki Sözleşme'nin 15. maddesi ve Türkiye'nin derogasyonuna ilişkin olarak sunduğu gerekçe (bk. yukarıdaki 116paragraf), somut şikâyet bakımından aynı şekilde uygulanabilir niteliktedir.

124. Yukarıdaki hususlar göz önünde bulundurulduğunda, yetkili ulusal makamların başvuranın tutuklanmasını haklı kılmak üzere ilgili ve yeterli gerekçeler sunup sunmadığının veya yargılamaların yürütülmesinde “özel itina” gösterip göstermediğinin belirlenmesi gerekmemektedir.

IV. SÖZLEŞME’NİN 5 § 4 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

125. Başvuran Sözleşmenin 5 § 4. maddesine dayanarak, soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanmasının, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının hukuka uygunluğuna etkili şekilde itiraz edemediği anlamına geldiğini ileri sürmüştür. Bu nedenle başvuran, Sözleşme'nin aşağıda belirtilen 5 § 4 maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir:

Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.”

126. Hükümet, başvuranın Sözleşme'nin 5 § 4. maddesine dayanan ve dava dosyasına erişimin kısıtlanmasına ilişkin şikâyeti bakımından bireysel başvuru yolunu tüketmiş sayılmayacağını ileri sürmüştür. Hükümet, Anayasa Mahkemesi'nin kararında da belirtildiği üzere, başvuranın söz konusu kısıtlama kararını bireysel başvurusuna dâhil etmediğini öne sürmüştür. Alternatif olarak, başvuranın dava dosyasına erişimin kısıtlanmasına ilişkin karara itirazda bulunmamış olması nedeniyle, şikâyetin iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması gerekçesiyle kabul edilemez ilan edilmesini Mahkeme'den talep etmiştir.

127. Esasa ilişkin olarak Hükümet, başvuran ve avukatlarının, tutuklamasına dayanak teşkil eden delillerin içeriği hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarını ve bu nedenle tutuklamayı haklı gösteren gerekçelere etkili bir şekilde itiraz edebilecek durumda bulunduklarını ileri sürmüştür.

128. Başvuran Hükümetin argümanına itiraz etmiştir. Başvuran, söz konusu şikâyeti Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı bireysel başvuruda ileri sürdüğünü belirtmiştir. Hükümetin iddiasının aksine, kısıtlama kararının, tutukluluğunun hukuka uygunluğuna etkili bir şekilde itiraz etmesini engellediğini savunmuştur. Özellikle, ifade alma işlemi sırasında kendisine herhangi bir delilin sunulmadığını, okunmadığını veya açıklanmadığını; yalnızca genel nitelikte suç isnatlarında bulunulduğunu ileri sürmüştür.

129. Mahkeme, başvuranın bireysel başvurusunda, kendisi ve avukatlarının dava dosyasına erişimini kısıtlayan yetkili makam kararını Anayasa Mahkemesi'ne sunmadığını kaydetmektedir. Başvuran ayrıca söz konusu kararı Mahkeme'ye yaptığı başvuruya da eklememiştir. Başvuran, Anayasa Mahkemesi önünde ve Mahkeme önünde, anılan kararın kendisine veya temsilcilerine tebliğ edilmediğini ileri sürmemiştir. Bunun yanı sıra, söz konusu kararı başvuru dilekçelerine dâhil etmemesine ilişkin olarak herhangi bir başka açıklama da sunmamıştır. Başvuran ayrıca, söz konusu karara karşı itirazda bulunduğunu gösteren herhangi bir belgeyi de sunmamıştır. Bunun yanı sıra Anayasa Mahkemesi, kararında, yetkili makamların isnatların dayanakları hakkında başvuranı ve müdafiiyi bilgilendirdiğini, böylelikle bunlara itiraz etme imkânı tanındığını özellikle vurgulamıştır.

130. Yukarıda belirtilen değerlendirmeler ışığında Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 5 § 4. maddesi kapsamındaki iddialarını somut ve ikna edici bir biçimde temellendiremediği sonucuna varmaktadır. Bu nedenle, başvurunun bu kısmı, Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddeleri uyarınca reddedilmelidir.

V. SÖZLEŞME’NİN 10. MADDESİNİN İHLÂL EDİLDİĞİ İDDİASI
HAKKINDA

131. Başvuran, tutuklanması ve tutukluluğunun devam ettirilmesi nedeniyle, Sözleşme’nin 10 ve 11. maddeleriyle güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile barışçıl toplantı özgürlüğü haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

132. Başvuran, DTK toplantılarında yaptığı açıklamalar, katıldığı gösteriler ve verdiği röportajlar nedeniyle hakkında ceza soruşturması başlatıldığını savunmuştur.

133. Hükûmet ise söz konusu iddiaya hem kabul edilebilirlik hem de esas bakımından itiraz etmiştir.

134. Olayların hukuki nitelendirmesini yapma konusunda yetkili olan Mahkeme, söz konusu şikâyetleri Sözleşme’nin 10. maddesi kapsamında inceleyecektir (bk. *Radomilja ve Diğerleri / Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, §§ 114 ve 126, 20 Mart 2018, ve *Grosam / Çek Cumhuriyeti* [GC], no. 19750/13, § 90, 1 Haziran 2023). Sözleşme’nin 10. maddesinin ilgili kısımları şu şekildedir:

10. madde –İfade özgürlüğü

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. ...

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

135. Hükümet başvuranın konuşma ve açıklamaları aracılığıyla DTK eş başkanı olarak (i) terör örgütü propagandası yaptığı ve (ii) halkı şiddete tahrik ettiği gerekçesiyle eylemlerinin Sözleşme'nin 17. maddesi kapsamına girdiğini ileri sürerek, Mahkemeyi 10. madde kapsamındaki şikâyeti Sözleşme hükümleriyle konu bakımından bağdaşmazlık nedeniyle kabul edilemez bulmaya davet etmiştir. Hükümet aksi takdirde Mahkemeyi şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulmaya davet etmiştir.

136. Başvuran, bu beyanlara itiraz etmiştir.

137. Mahkeme öncelikle, “grup veya bireyleri ilgilendirdiği ölçüde 17. maddenin amacının, Sözleşme’de yer verilen hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmayı hedefleyen herhangi bir faaliyette veya eylemde bulunma hakkının Sözleşme’den türetilmesini grup ve bireyler açısından imkânsız kılmak olduğunu; ... dolayısıyla, hiç kimsenin söz konusu hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasını hedefleyen eylemlerde bulunmak üzere Sözleşme hükümlerinden faydalanamayacağını ...” yinelemektedir (bk. *Lawless/İrlanda* (no. 3), 1 Temmuz 1961, p. 45, § 7, Seri A no. 3). 17. maddenin amacı diğer bir deyişle totaliter kişi veya grupların Sözleşme’de yer verilen ilkeleri kendi menfaatleri için kullanmalarını engellemek olduğundan, bu madde Mahkeme içtihadının da net bir şekilde ortaya koyduğu üzere sadece istisnai olarak ve olağanüstü davalarda uygulanabilmektedir (bk. *Paksas/Litvanya* [BD], no. 34932/04, § 87, AİHM 2011 (alıntılar) ve bu kapsamda yapılan içtihat atıfları).

138. Mahkeme *Roj TV A/S/Danimarka* ((k.k.), no. 24683/14, §§ 32-38, 17 Nisan 2018) kararında İslamofobi, Yahudi karşıtlığı veya ırkçılık amaçlarına yönelik olduğu ve/veya nefret ve şiddete teşvik içerdiği gerekçesiyle Sözleşme’nin 10. maddesinin koruma alanından 17. madde aracılığıyla çıkarılması gerektiğini değerlendirdiği açıklama veya faaliyetlerin bir özetini

içermektedir (ayrıca bk. *Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri/Türkiye*, no. 14332/17 ve diğer 12 başvuru, § 486, 8 Kasım 2022).

139. Somut olayda, başvuranın böyle bir amaç güttüğünü gösteren herhangi bir delil bulunmamaktadır. Mahkeme, başvuranın açıklamalarının, Sözleşme'nin 17. maddesinin uygulanabilirliği için gerekli olan yüksek eşiğe ulaşmadığı kanısındadır. Başvuranın bazı açıklamaları tartışmalı nitelikte olsa da, bunların şiddet ve nefreti teşvik etmeyi veya Sözleşme ile korunan hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmayı amaçladığı söylenemez (bk. Ayrıca yukarıda anılan *Yüksek / Türkiye*, § 68 ve orada atıf yapılan içtihat). Dolayısıyla bu hususta başvuranın ifade özgürlüğü hakkını ileri sürmesi önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle, Hükümetin konu bakımından bağdaşmazlık itirazı reddedilmelidir.

140. Mahkeme ayrıca, şikâyetin Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka herhangi bir gerekçeyle de kabul edilemez olmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların Beyanları

141. Başvuran tutukluluğunun 10. maddeye aykırı olduğunu, zira açıklamalarının şiddete tahrik veya terör propagandasının herhangi bir unsurunu içermediğini ileri sürmüştür. Başvuran, konuşmalarını hukuka uygun bir örgüt olan DTK'nın eş başkanı sıfatıyla ve bir siyasetçi olarak yaptığını ileri sürmüştür. Konuşmalarının ve eleştirilerinin Kürt meselesine barışçıl çözümler bulunmasına yönelik olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, toplantılara meşru katılımının yanı sıra demokratik özerkliği destekleyen beyan ve görüşlerinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.

142. Hükümet öncelikle başvuranın ifade özgürlüğüne herhangi bir müdahalede bulunulmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca başvuranın tutukluluğunun, silahlı bir terör örgütü kurduğu veya yönettiği şüphesine dayandırıldığını ileri sürmüştür. Hükümet yetkili adli makamların başvuranın tutuklanmasına ve tutukluluğunun uzatılmasına karar verirken yeterli gerekçeler sunduğunu ileri sürmüştür. Başvuranın tutukluluğu, beyanlarıyla terör propagandası yaptığı ve kişileri şiddete teşvik ettiği gerekçesiyle haklı gerekçelere dayandırılmıştır.

143. Hükümet her hâlükârda makamların müdahalesinin hukuka uygun olduğunu ve ulusal güvenliğin ve kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi için gerekli olduğunu belirtmiştir.

144. Müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliğine ilişkin olarak Hükümet, makamların makullük ve ölçülülük ilkelerini aşmadığını beyan etmiştir. Hükümet başvuranın tutuklanması ve tutukluluk hâlinin sürdürülmesine yönelik acil bir toplumsal ihtiyacın bulunduğunu, zira başvuranın Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bölmeyi amaçlayan açıklamaları aracılığıyla PKK propagandası yaptığını ve halkı şiddete teşvik ettiğini iddia etmiştir. Bu hususta, Hükümet 2012 ve 2013 yıllarında gerçekleştirilen bazı toplantılar sırasında başvuranın bazı ifadelerine atıfta bulunmuştur (bk. yukarıdaki 88 paragraf).

2. Mahkemenin değerlendirmesi

(a) Müdahalede bulunulup bulunulmadığı hakkında

145. Mahkeme, ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğuran bazı koşulların, henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmayan başvuranlara dahi söz konusu özgürlüğe yapılan bir müdahalenin mağduru sıfatını kazandırabileceğini yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Yüksek / Türkiye*, § 75 ve orada atıf yapılan içtihat).

146. Somut olayda Mahkeme, başvuranın silahlı yasa dışı bir örgüt kurma veya yönetme şüphesiyle gözaltına alındığını ve tutuklandığını gözlemlemektedir. Başvuran yaklaşık bir yıl üç ay süreyle tutuklu kalmıştır.

147. Yukarıdaki hususların ışığında Mahkeme, başvuranın açıklamaları nedeniyle tutuklanması ve tutukluluk hâlinin sürdürülmesinin ifade özgürlüğünü kullanımına müdahale anlamına geldiğini değerlendirmektedir (bk. *Açık ve Diğerleri/Türkiye*, no. 31451/03, § 40, 13 Ocak 2009, ve *Sabuncu ve Diğerleri/Türkiye*, no. 23199/17, § 226, 10 Kasım 2020).

(b) Müdahalenin haklı olup olmadığı hakkında

148. Böyle bir müdahale, Sözleşmenin 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan koşulları karşılamadığı sürece 10. maddenin ihlal edilmesine neden olacaktır. Bu itibarla, söz konusu müdahalenin “kanunla öngörülmüş” olup olmadığı, 2. fıkra da belirtilen meşru amaçlardan birini ya da birkaçını izleyip izlemediği ve bu amaçlara ulaşmak için “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı belirlenmelidir.

149. Mahkeme, 10. maddenin 2. fıkrası anlamında “kanunla öngörülmüş olma” ifadesinin, öncelikle müdahalenin iç hukukta bir dayanağının bulunmasını gerektirdiğini yinelemektedir. Bu kavram ayrıca, söz konusu kanunun niteliğine de işaret etmekte olup, ilgili kişinin erişimine açık olmasını, sonuçlarını öngörebilmesini ve hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmasını zorunlu kılmaktadır. Takdir yetkisi tanıyan bir kanun, söz konusu gereklilikle tek başına bağdaşmaz nitelikte değildir; ancak bu yetkinin kapsamı ve kullanılma biçimi, izlenen meşru amaç da gözetilerek, bireye keyfî müdahalelere karşı yeterli koruma sağlayacak ölçüde açık bir şekilde belirlenmiş olmalıdır (bk. yukarıda anılan *Sabuncu ve Diğerleri*, § 229 ve burada atıf yapılan içtihat).

150. Somut olayda Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun, Sözleşme’nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında suç işlediğine dair makul bir şüpheye dayanmadığını ve bu nedenle 5. maddenin 1. fıkrası uyarınca özgürlük ve

güvenlik hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir (bk. yukarıdaki 119 paragraf). Ayrıca, Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesine göre, bir kişi yalnızca suç işlediğine dair kuvvetli şüpheyi gösteren somut delillerin varlığı halinde tutuklanabilir. Bu bağlamda Mahkeme, makul şüphenin yokluğunun, ulusal makamların başvuranın tutukluluğunun hukuka uygunluğunu değerlendirirken kuvvetli şüphenin de bulunmadığı anlamına gelmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu bağlamda Mahkeme, 5. maddenin 1. fıkrasının (a)-(f) bentlerinde, kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakılabileceği hususundaki gerekçelerin eksiksiz bir listesinin yer aldığını ve bu gerekçelerden biri dışında herhangi bir özgürlük kısıtlamasının hukuka uygun sayılamayacağını yinelemektedir (bk. *Khlaifia ve Diğerleri / İtalya*, no. 16483/12, § 88, 15 Aralık 2016; ve yukarıda anılan *Sabuncu ve Diğerleri/Türkiye*, § 230).

151. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin 5. ve 10. maddeleri kapsamındaki hukuka uygunluk gerekliliklerinin, her iki durumda da bireyi keyfi uygulamalara karşı korumayı amaçladığını kaydetmektedir (bk. *Sabuncu ve Diğerleri/Türkiye*, § 230). Dolayısıyla, Sözleşme ile güvence altına alınan özgürlüklerden birine müdahale teşkil eden ve hukuka aykırı bir tutuklama tedbiri, ilke olarak, ulusal kanunla öngörülmüş bir özgürlük kısıtlaması olarak değerlendirilemez (bk. ayrıca *Sabuncu ve Diğerleri / Türkiye*, § 230).

152. Başvuranın Sözleşme'nin 10 § 1. maddesi kapsamında güvence altına alınan hak ve özgürlüklerine yönelik müdahalenin, kanunla öngörülmüş olmaması nedeniyle 10 § 2 maddesi uyarınca haklı gerekçelere dayandırılmayacağı sonucuna varılmaktadır (ayrıca karşılaştırınız, *Steel ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, 23 Eylül 1998, §§ 94 ve 110, *Karar ve Hüküm Derlemeleri* 1998-VII; ayrıca, *bu davaya uygulanabildiği ölçüde*, *Huseynli ve Diğerleri / Azerbaycan*, no. 67360/11 ve 2 diğer başvuru, §§ 98-101, 11 Şubat 2016). Bu itibarla Mahkeme, söz konusu müdahalenin meşru bir amaç izleyip izlemediğini ve demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını ayrıca incelemeyi gerekli görmemektedir.

153. Son olarak, Türkiye tarafından sunulan derogasyon bildirimine ilişkin olarak Mahkeme, yukarıdaki 116. paragrafta yer verilen tespitlerine atıfta bulunmaktadır. Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi ile bağlantılı olarak 15. maddenin uygulanmasına ilişkin değerlendirmesinden ayrılmasını gerektirecek herhangi ciddi bir gerekçe bulunmadığı kanaatindedir. Bu itibarla, söz konusu sonuçların, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki inceleme bakımından da aynı şekilde geçerli olduğu sonucuna varmaktadır.

154. Sonuç olarak, Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

VI. SÖZLEŞME'NİN 5 § 1 MADDESİ İLE BAĞLANTILI OLARAK 18. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

155. Başvuran, Sözleşmede öngörülen amaçlar dışındaki saiklerle özgürlük hakkına kısıtlama uygulandığı gerekçesiyle; Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi ile bağlantılı olarak 18. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuran tutukluluğunun gizli bir amaç güttüğünü, bu amacın ise siyasi muhalefetin ortadan kaldırılması ve siyasi tartışma ortamının kısıtlanması olduğunu iddia etmiştir. Özellikle, siyasi partisi olan Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 tarihlerinde yapılan milletvekili genel seçimlerindeki başarısının ardından Hükümet baskısının yoğunlaştığını ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, seçilmiş HDP üyelerinin tutuklanmasının, başkanlık sistemine geçişin kolaylaştırılması yönündeki örtülü bir amaca dayandığını savunmuştur.

Sözleşme'nin 18. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Anılan hak ve özgürlüklere bu Sözleşme hükümleri ile izin verilen kısıtlamalar öngörildükleri amaç dışında uygulanamaz.”

156. Hükümet bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

157. Hükümet, Sözleşme'nin 18. Maddesinin özerk bir rolü olmadığını ve yalnızca Sözleşme'nin diğer maddeleriyle birlikte uygulanabileceği görüşündedir. Hükümet'e göre, Sözleşme'nin 5. maddesi ihlal edilmediğinden, söz konusu madde uyarınca yapılan şikayet Sözleşme hükümleriyle konu bakımından (ratione materiae) bağdaşmadığından reddedilmelidir.

158. Başvuran bu iddiaya itiraz etmiştir.

159. Mahkeme, başvuranın atılı suçları işlediğine dair makul şüphenin yokluğu nedeniyle Sözleşme'nin 5 § 1. maddesinin ihlal edildiğine hükmettiğini gözlemlemektedir. Sözleşme'nin 18. Maddesi uyarınca dile getirilen şikayetin söz konusu madde kapsamındaki şikayetle yakından ilgili olduğu dikkate alındığında, Mahkeme, Hükümet'in söz konusu şikayetin konu bakımından bağdaşmaya ilişkin itirazını reddetmektedir.

160. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı Sözleşme'nin 35 § 3. Maddesinin anlamı çerçevesinde açıkça dayanaktan yoksun değildir ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle de bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların beyanı

(a) Başvuran

161. Başvuran, kamu makamları tarafından siyasi tartışmayı bastırmaya yönelik daha geniş bir politikanın parçası olarak tutukluluğuna hükmedildiğini ileri sürmüştür. Başvuran, yakalanma ve tutuklanma tarihinde, ülkenin ikinci büyük muhalefet partisi olan Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin hukuk ve insan haklarından sorumlu eş başkan yardımcısı olduğunu belirtmiştir. Başvuran, HDP üyeleri ve milletvekillerini hedef alan

sistematik bir yakalama ve tutuklama dalgası bağlamında, yalnızca siyasi faaliyetleri nedeniyle tutuklandığını ileri sürmüştür.

162. Başvuran ayrıca, partisinin 7 Haziran 2015 tarihli seçimlerde elde ettiği başarının ardından Hükümetin baskı politikalarının yoğunlaştığını ileri sürmüştür. Söz konusu seçimlerde, 2002 yılından bu yana iktidarda bulunan AKP, büyük ölçüde HDP'nin başarısı sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki çoğunluğunu kaybetmiş; HDP oyların %13'ünü alarak ilk kez Parlamentoda temsil edilme barajını aşmıştır. Daha sonra, koalisyon hükümeti kurulamamasının ardından 1 Kasım 2015'te erken seçimler yapılmış ve HDP %10 oranında oy almıştır. Her iki seçim de belirleyici nitelikte olmuştur; zira AKP, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın arzu ettiği şekilde başkanlık sistemini getirmek amacıyla Anayasa'yı değiştirebilmek için gereken çoğunluğu sağlayamamıştır.

163. Sözleşmenin 18. Maddesi kapsamında gizli bir amacın varlığının kanıtlanmasına ilişkin olarak, başvuran (yukarıda anılan) *Merabishvili /Gürcistan* kararına atıfta bulunarak Mahkeme'nin 18. Madde kapsamındaki şikayetleri incelerken kesin delil istemesinin veya özel kural veya koşulları takip etmesinin gerekmediğini belirtmiştir. Başvurana göre, söz konusu maddeye ilişkin davalarda "ispat yükü iddia eden üzerindedir" (*affirmanti incumbit probatio*) ilkesini katı bir şekilde uygulanamaz. Bu bağlamda, iddialarını kanıtlama konusunda başvuranların karşılaştıkları zorluklar dikkate alınmalıdır. Başvuran, önündeki tüm belgeleri inceleyen Mahkeme'nin yürüttüğü yargılamalarda taraflardan herhangi birinin ispat yükünden sorumlu olmaması nedeniyle Sözleşme'nin 18. Maddesinin ihlal edildiğini kanıtlayan bir belge sunma yükümlülüğünün olmadığını ileri sürmüştür.

164. Başvuran, muhalefet partisinden eski bir milletvekili ve Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin hukuk ve insan haklarından sorumlu eş genel başkanı sıfatıyla yakalanması ve tutuklanmasının, siyasi faaliyetleri nedeniyle cezalandırılması amacını güttüğünü ileri sürmüştür. Başvuran,

meşru bir temelden yoksun olan tutukluluğunun, Sözleşme'nin 5. maddesi ile bağlantılı olarak 18. maddesinin ihlali anlamına geldiğini savunmuştur.

(b) Hükümet

165. Hükümet, Sözleşme uyarınca temel hak ve özgürlüklerin korunmasının Yüksek Sözleşmeci Tarafların yetkililerinin iyi niyetle hareket ettikleri varsayımına dayalı olduğunu belirtmiştir. Başvuranın, yetkililerin gerçek amacının beyan ettiklerinden farklı olduğunu ikna edici bir şekilde göstermesi gerekmektedir. Sadece bir şüphe 18. maddenin ihlal edildiğini kanıtlamaya yetmez.

166. Hükümet, başvuran aleyhinde yürütülen yargılamaların bağımsız yargı makamları tarafından yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Hükümet'e göre, başvuran, itiraz edilen tutukluluğunun gizli bir amaç taşıdığını gösteren herhangi bir kanıt sunmamıştır. Ayrıca Hükümete göre, başvuran iddialarını ispat edememiştir.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

167. Mahkeme, Sözleşme'nin 18. maddesinin yorumlanmasına ve uygulanmasına ilişkin genel ilkelere, özellikle *Merabishvili* (yukarıda anılan), ve *Navalnyy/Rusya* ([BD], no. 29580/12 ve 4 diğer başvuru, §§ 164-65, 15 Kasım 2018) ve *Selahattin Demirtaş* (yukarıda anılan) kararlarında belirtildiği şekliyle atıfta bulunmaktadır.

168. Somut davada, Mahkeme, başvuranın tutukluluk halinin Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında “makul şüpheyne” dayalı olmadığını tespit ettiğini yinelemektedir (bk. yukarıda 118-119.paragraflar). Mahkemeye göre, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine yönelik tespit, Sözleşme'nin 18. maddesinin de ihlal edildiği sonucuna varmak için tek başına yeterli olarak kabul edilemez (bk. yukarıda anılan *Navalnyy*, § 166). Mahkeme, makul şüphenin yokluğunda, Sözleşme'nin 18. maddesi

açısından tespit edilebilir gizli bir amaç bulunup bulunmadığını belirlemelidir.

169. Mahkeme, yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş / Türkiye ve Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri* davalarından farklı olarak, hakkında soruşturma başlatıldığı tarihte başvuranın milletvekili olmadığını kaydeder. Başvuran ilgili tarihte HDP'nin eş genel başkan yardımcısı olup parti içinde önemli bir görev üstlenmekteydi. Bu sıfatıyla, partinin önde gelen isimlerinden biri olup partinin siyasi faaliyetlerinde ve karar alma süreçlerinde belirgin bir rol oynamaktaydı.

170. Ayrıca, başvuranın ilk ve sonraki tutukluluğunun zamanlaması, Mahkeme'nin Sözleşme'nin 18. maddesi kapsamındaki incelemesinde dikkate alınması gereken bir diğer unsurdur (bk. yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş / Türkiye* (No. 2), § 429). Mahkeme, başvuranın muhalefet partisi mensubu olarak yaptığı söz konusu açıklama ve faaliyetleri ile tutuklanmasına karar verilen tarih arasında üç yıldan fazla bir süre geçtiğini kaydetmektedir. Daha da önemlisi, başvuranın yakalanması ve tutuklanması çok sayıda HDP milletvekili, belediye başkanı ve diğer parti üyeleri ile yaklaşık olarak aynı döneme rastlamaktadır. Bu nedenle Mahkeme, başvuranın tutuklanmasına ve tutukluluk halinin devamına ilişkin kararların münferit bir örnek olmadığını; aksine, daha geniş bir uygulama modelinin parçası gibi görüldüğünü değerlendirmektedir. Mahkeme, iki kritik seçim döneminde, diğer deyişle 16 Nisan 2017 referandumu ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında başvuranın özgürlüğünden mahrum bırakıldığını vurgulamaktadır (bu seçimlerin koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bk. yukarıda anılan *Selahattin Demirtaş ve Yüksekdağ Şenoğlu ve Diğerleri* davaları).

171. Somut davada, bu arka plan bilgisinden çıkarılan uyumlu sonuçlar, yargı makamlarının başvuranın, HDP'nin tanınmış bir muhalefet politikacısı ve yürütme üyesi sıfatıyla yürüttüğü faaliyetlere; HDP milletvekilleri ve seçilmiş belediye başkanlarının faaliyetlerine; ve genel olarak muhalif seslere

karşı sert tepki verdiği argümanını desteklemektedir. Bu bağlamda Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesine ilişkin yukarıdaki değerlendirmesini yineler. Söz konusu tespitlere göre, başvuranın muhalefet partisi mensubu olarak yaptığı ilgili açıklama ve faaliyetlerinden üç yılı aşkın süre sonra ceza soruşturmasının başlatılması ve tutukluluk gibi ciddi bir tedbirin uygulanması, çoğulculuğu zayıflatmakta ve demokratik bir toplumun özünü oluşturan siyasi tartışmayı sınırlamaktadır (bk. yukarıdaki 115 paragraf).

172. Mahkeme'ye göre, başvuranın tutuklanması ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarla, tüm topluma tehlikeli bir mesaj iletilmiş ve özgür demokratik tartışmanın kapsamı önemli ölçüde daraltılmıştır. Bu unsurlar ışığında, Mahkeme; yetkililerin başvuranın tutukluluk haline ilişkin olarak ileri sürdüğü amaçların sadece -demokrasi açısından tartışmasız ciddi bir mesele olan- gizli bir siyasi amacı gizlemeye yönelik olduğu sonucuna varmaktadır (bk. *Cebotari / Moldova*, no. 35615/06, §§ 52-53, 13 Kasım 2007; *Ilgar Mammadov / Azerbaijan* (no. 2), no. 919/15, § 143, 16 Kasım 2017; *Rasul Jafarov / Azerbaijan*, no. 69981/14, § 162, 17 Mart 2016; ve *Mammadli / Azerbaijan*, no. 47145/14, § 104, 19 Nisan 2018).

173. Mahkeme, yukarıda belirtilen açıklamaları dikkate alarak; özellikle referandum ve Cumhurbaşkanlığı seçimi olmak üzere iki önemli seçim kampanyası döneminde başvuranın tutuklu bulunmasının, çoğulculuğun bastırılması ve demokratik toplum kavramının temelinde yer alan siyasi tartışma özgürlüğünün sınırlandırılması gizli amacını taşıdığının makul şüphenin ötesinde tespit edildiğine karar vermiştir.

174. Hükümetin Sözleşme'nin 15. maddesi uyarınca yaptığı derogasyon ile ilgili olarak Mahkeme, yukarıdaki 116. paragrafta yer alan tespitlerinin, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi ile bağlantılı olarak 18. maddesi kapsamındaki değerlendirme bağlamında da geçerli olduğu kanısındadır.

175. Buna göre, Mahkeme Sözleşme'nin 5 § 1. maddesiyle bağlantılı olarak 18. maddenin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

VII.SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

176. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme veya Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

177. Başvuran, 16.000 avro tutarında manevi tazminat talep etmiştir.

178. Hükümet, başvuranın manevi tazminat talebinin temelsiz ve aşırı olduğunu ve Mahkeme içtihatlarıyla uyuşmadığını ileri sürmüştür.

179. Hakkaniyet temelinde karar veren Mahkeme, başvurana manevi tazminat olarak miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere 16.000 avro ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve giderler

180. Başvuran, yerel mahkemeler ve Mahkeme önündeki masraf ve giderleri için 2.500 avro talep etmiştir.

181. Hükümet başvuranın avukatlık ücretleri de dahil olmak üzere masraf ve giderlerin gerçekleştiğini kanıtlamak için herhangi bir geçerli belge ibraz etmediğini ileri sürmüştür. Hükümet Mahkemenin başvuranın masraf ve giderlere ilişkin talebini reddetmesini talep etmiştir.

182. Mahkemenin içtihadına göre bir başvuran, ancak masraf ve giderlerin fiilen ve zorunlu olarak yapıldığını ve miktar olarak makul olduğunu belgelendirebildiği takdirde bunların kendisine geri ödenmesi hakkına sahiptir (bk. diğer birçok karar arasında, *Pindo Mulla/İspanya* [BD], no. 15541/20, § 193, 17 Eylül 2024).

183. Mevcut davada, Mahkeme’nin elinde bulunan belgeler ve yukarıda belirtilen ölçütler dikkate alındığında; başvuranın iç hukukta ve Mahkeme

önündeki masraf ve giderleri için yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, başvurana 1.500 avro ödenmesinin makul olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME,

1. Sözleşme'nin 5 §§ 1 ve 3. maddesi ve 10 ve 18. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna oy birliğiyle;
2. Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna oy birliğiyle;
3. Bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 5 §§ 1 ve 3. maddesinin ihlal edildiğine;
4. Bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 10 maddesinin ihlal edildiğine;
5. Bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi ile bağlantılı olarak 18. maddesinin ihlal edildiğine;
6. Bire karşı altı oyla,
 - (a) kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, davalı Devlet tarafından, başvurana, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, aşağıda belirtildiği gibi,
 - (i) Manevi tazminat olarak, yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere 16.000 avro (on altı bin avro);
 - (ii) Masraf ve giderler için, yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, 1.500 avro (bin beş yüz avro) ödenmesine;
 - (b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz

TUĞLUK/TÜRKİYE KARARI

oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına;

7. Oy birliğiyle, başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 14 Ekim 2025 Salı tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Dorothee von Arnim
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Arnfinn Bårdsen
Başkan

Sözleşme'nin 45 § 2 maddesi ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 74 § 2 maddesi uyarınca, Hâkim Yüksel'in ayrık görüşü işbu karara eklenmiştir.

HAKİM YÜKSEL’İN KISMİ MUHALİF GÖRÜŞÜ

Mevcut kararın esasen dayanmakta olduğu Selahattin Demirtaş / Türkiye (no. 2) ([BD], no. 14305/17, 22 Aralık 2020) kararına ekli muhalefet görüşünde ifade ettiğim hukuki kanaatimi sürdürdüğümünden; somut davada Sözleşme’nin 5 §§ 1 ve 3. maddesi, 10. maddesi ve 5 § 1. maddesiyle bağlantılı olarak 18. maddesinin ihlal edildiği yönündeki tespitle aynı görüşte olmadığımı belirtirim.